

Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach

RAPORT

z realizacji w województwie śląskim zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku

Katowice 2017 r.

SPIS TREŚCI:

1. **Wprowadzenie.** ……str. 3

2. **Opracowanie i realizacja gminnych i powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a także powiatowych programów o charakterze profilaktycznym.** ……str. 4-5

3. **Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.**……str. 5-7

   3.1. **Poradnictwo specjalistyczne.**……str. 5-6

   3.2. **Działania o charakterze terapeutycznym i psychoedukacyjnym.**……str. 6

   3.3. **Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu w rodzinie.**……str. 6-7

4. **Realizacja procedury *„Niebieskie Karty”*.**……str. 7-12

   4.1. **Zespoły Interdyscyplinarne i grupy robocze.**……str. 7-8

   4.2. **Wszczynanie procedury *„Niebieskie Karty”*.**……str. 8-10

   4.3. **Praca z rodzinami w ramach procedury *„Niebieskie Karty”*– sporządzanie formularzy *„Niebieska Karta-C”* oraz *„Niebieska Karta-D”*.**……str. 10-11

   4.4. **Zamykanie procedury *„Niebieskie Karty”*.**……str. 11-12

5. **Infrastruktura wsparcia – podmioty udzielające na terenie województwa śląskiego pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.**……str.12-20

   5.1. **Punkty konsultacyjne.**……str.12-14

   5.2. **Ośrodki i punkty interwencji kryzysowej.**……str.14-17

   5.3. **Ośrodki wsparcia.**……str.17-19

   5.4. **Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.**……str.19-20

6. **Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.**……str.20-21

7. **Działalność Wojewody Śląskiego.**……str.21-25

   7.1. **Działalność kontrolna.**……str.21-23

   7.2. **Monitorowanie zjawiska przemocy domowej w województwie śląskim oraz ocena stanu i efektywności działań w zakresie przeciwdziałania temu zjawisku.**……str.23-24

   7.3. **Program osłonowy *„Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”*.**……str.24-25

8. **Podsumowanie.**……str. 26-27

Zaakceptował: Ewa Niewiara – Dyrektor Wydziału Polityki Społecznej
Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach
tel. 32 20-77-824, email: niewiarae@katowice.uw.gov.pl

Sprawdził: Łukasz Kasperkiewicz - Wojewódzki Koordynator
Realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
tel.32 20-77-828, e-mail: kasperkiewiczl@katowice.uw.gov.pl

Opracował: Joanna Jackiewicz - inspektor wojewódzki
w Wydziale Polityki Społecznej
Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach
tel.32 20-77-831,
e-mail: jackiewiczj@katowice.uw.gov.pl

1. Wprowadzenie.

Przemoc w rodzinie jest istotnym problemem społecznym, wywołującym szereg konsekwencji dla funkcjonowania jednostek i rodzin oraz całego społeczeństwa. Jako złożone zjawisko wymaga systemowego, interdyscyplinarnego podejścia i zaangażowania szeregu instytucji i służb poszczególnych szczebli. Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej realizowane są przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego oraz powiatowego na zasadach określonych w ustawie z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 roku, poz. 1390) oraz w ustawach: z 12 marca 2004 o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2017 roku, poz. 1769 z późn. zm.) i z 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 roku, poz. 487 z późn. zm.). W systemie przeciwdziałania temu zjawisku nie można również pominąć roli sektora pozarządowego. Przedstawiciele organizacji pozarządowych współpracują z organami administracji w gminach w ramach Zespołów Interdyscyplinarnych oraz prowadzą placówki zapewniające pomoc i wsparcie osobom dotkniętym przemocą oraz często są realizatorami oddziaływań wobec osób stosujących przemoc o charakterze korekcyjno-edukacyjnym.

Głównymi podmiotami realizującymi zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w imieniu samorządów są jednostki organizacyjne pomocy społecznej tj. ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki interwencji kryzysowej oraz ośrodki wsparcia, a także punkty konsultacyjne. Powiaty realizują także zadania z zakresu administracji rządowej obejmujące prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz opracowanie i realizację programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc. Z kolei do zadań Wojewody należy między innymi monitorowanie zjawiska przemocy oraz stanu realizacji zadań zawartych w Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, a także nadzór nad realizacją zadań z tego zakresu wykonywanych przez samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki.

Zgodnie z zapisem zawartym w pkt 2.4.1 *Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020,* zadaniem zarówno Wojewody, jak i jednostek samorządu terytorialnego jest sporządzanie corocznych raportów i analiz czynników sprzyjających i utrudniających skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie. Realizując opisane zadanie, Wydział Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach dokonuje corocznej analizy danych statystycznych dotyczących rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie na terenie województwa śląskiego oraz dostępnej infrastruktury pomocowej, a wyniki są w publikowane w formie raportu z realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W analizie danych dotyczących skali zjawiska przemocy domowej oraz dostępnych form pomocy uwzględniane są cechy demograficzne i infrastrukturalne jakimi charakteryzuje się nasze województwo.

Według stanu na 31 grudnia 2016 roku liczba ludności województwa śląskiego wynosiła 4.559.164 osób, nasze województwo charakteryzuje się przy tym wysokim, drugim w kraju po województwie mazowieckim, poziomem gęstości zaludnienia, gdyż w 2016 roku zamieszkiwało go 11,9% ogólnej liczby ludności Polski. O jego specyfice decyduje również wysoki stopień urbanizacji – według stanu na 31 grudnia 2016 roku w miastach zamieszkiwało 77% ogółu ludności naszego regionu.[1]

Na terenie województwa śląskiego znajduje się 167 gmin: 49 miejskich, 22 miejsko-wiejskie oraz 96 wiejskich. Region podzielony jest na 36 powiatów, w tym 17 powiatów ziemskich i 19 grodzkich.[2]

Wysoki stopień urbanizacji i zamieszkiwanie większości ludności naszego województwa w miastach jest istotnym czynnikiem kształtującym system przeciwdziałania przemocy w rodzinie, gdyż wpływa na nierównomierne rozmieszczenie na terenie województwa infrastruktury pomocowej. Najbogatszą i najszybciej się rozwijającą ofertą w tym względzie dysponują duże miasta znajdujące się w ramach aglomeracji górnośląskiej oraz największe miasta pozostałych podregionów województwa – Bielsko-Biała i Częstochowa. W skupiskach miejskich jest również najłatwiejszy dostęp do pomocy, w tym tej specjalistycznej np. psychologów, terapeutów, ośrodków wsparcia, ze względu na rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną. Z kolei w pozostałych częściach województwa, w szczególności gminach o charakterze wiejskim, oferta pomocowa jest dużo skromniejsza i wolniej się rozwijająca, a osoby potrzebujące pomocy mają trudniejszy do niej dostęp ze względu na znaczne odległości i utrudnienia komunikacyjne.

[1] Główny Urząd Statystyczny w Warszawie*, Ludność i ruch naturalny w 2016 r.*, Warszawa 2017, str.4,
[2] Urząd Statystyczny w Katowicach, *Rocznik statystyczny województwa śląskiego 2016*, Katowice 2016 , str. 32.

2. Opracowanie i realizacja gminnych i powiatowych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a także powiatowych programów o charakterze profilaktycznym.

Zmniejszenie rozmiarów zjawiska przemocy w rodzinie wymaga zaangażowania różnych środowisk, w tym szczególnie sektora publicznego oraz organizacji pozarządowych i podejmowania działań skierowanych zarówno do osób doznających przemocy, przemoc stosujących, jak i jej świadków, a także rozwijania profilaktyki. Aby działaniom tym nadać skoordynowany kształt i by były one skuteczne oraz odpowiadały lokalnym potrzebom, gminy i powiaty powinny realizować je w oparciu o odpowiednio skonstruowane dokumenty programowe.

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Z kolei opracowanie i realizacja programu o zasięgu powiatowym zostało wskazane jako zadanie własne powiatów w art. 6 ust. 3 pkt 1 powołanej powyżej ustawy.

W województwie śląskim, wśród 19 miast na prawach powiatu, wszystkie posiadały w 2016 roku opracowany i realizowany program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, obejmujący zarówno zadania wyznaczone przepisami prawa gminom, jak i powiatom.
W przypadku 17 powiatów ziemskich tylko jeden Powiat Kłobucki nie posiadał w 2016 roku opracowanego i realizowanego programu, natomiast wśród gmin wyjątek stanowiły gminy: Rudziniec i Sławków, w których również na 2016 rok nie opracowano i nie realizowano tego typu programów.
Wobec powyższego, prawie wszystkie, bo aż 99% gmin województwa śląskiego spełniało wyżej wskazany wymóg ustawowy tj. miało w 2016 roku opracowany i realizowany gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Ponadto dokumenty programowe, uwzględniające również zadania powiatowe posiadało 100% powiatów grodzkich oraz 94% powiatów ziemskich naszego województwa.

Zgodnie z obowiązującą ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, zadaniem gmin i powiatów jest diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie oraz podejmowanie działań profilaktycznych wobec środowisk zagrożonych przemocą w rodzinie, a także całych społeczności lokalnych.

W 2016 roku 12 powiatów naszego województwa oraz 32 gminy sporządziły diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie na swoim terenie, obejmujące również w przypadku gmin ustalenie odsetka populacji rodzin zagrożonych tym zjawiskiem.

W ramach realizacji zadania wyznaczonego gminom przez art. 6 ust. 2 pkt 2 ustawy z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, obejmującego prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych tym zjawiskiem, w 36 gminach opracowano 70 programów uwzględniających to zadanie, które realizowało 41 placówek, a ich beneficjentami było łącznie 3.247 osób. Zdecydowanym liderem ilości realizowanych programów tego typu było, podobnie jak w roku 2015, Miasto Bielsko-Biała, w którym prowadzono 12 programów o charakterze profilaktycznym. Na szczególną uwagę zasługuje jednak również fakt, że drugą gminą w województwie pod względem ilości realizowanych programów była w 2016 roku gmina o charakterze wiejskim z terenu Powiatu Kłobuckiego – Wręczyca Wielka, gdzie realizowano 7 programów profilaktycznych. Z kolei po 4 programy profilaktyczne realizowały miasta Tychy, Mysłowice oraz Rybnik, a 3 programy miasto Czeladź. Po 2 programy prowadzono w miastach Żywcu, Cieszynie, Dąbrowie Górniczej, Gliwicach i Jaworznie oraz w gminie wiejskiej Psary. Pozostałe 24 gminy realizowały po 1 programie (w tym 11 gmin miejskich, 11 wiejskich oraz 2 miejsko-wiejskie).
Z kolei najwięcej osób działaniami profilaktycznymi objęto w mieście Będzin – 1.081 osób, mieście Czeladź – 325 osób, mieście Tychy – 250 osób oraz na terenie miast Bielsko-Biała - 213 osób i Knurów - 210 osób.

Nieco inny zakres działań profilaktycznych ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przypisuje powiatom. Zadania w tym zakresie, wskazane w art. 6 ust. 3 pkt 2 powołanej powyżej ustawy, obejmują opracowanie i realizację programów mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie.

W 2016 roku działania te powiaty naszego województwa prowadziły w oparciu o 74 programy, a ich beneficjentami było łącznie 5.096 osób. Wśród powiatów ziemskich i miast na prawach powiatu wyraźnie przodowało w tej dziedzinie, podobnie jak w roku 2015, Miasto Mysłowice, gdzie zrealizowano 48 powiatowych programów profilaktycznych. Na drugim miejscu były Miasto Bielsko-Biała i Powiat Będziński, których wdrożono i zrealizowano po 7 programów tego typu. Ponadto 3 programy zrealizowano w Powiecie Lublinieckim, a po 2 w miastach Katowice i Chorzów. Z kolei 5 powiatów prowadziło po 1 programie (w tym 3 powiaty grodzkie oraz 3 powiaty ziemskie).

Pod względem ilości beneficjentów działań profilaktycznych zdecydowanym liderem również było miasto Mysłowice, gdzie działaniami programowymi objęto 4.075 osób. Na drugim miejscu znalazło się miasto Bielsko-Biała, gdzie odbiorcami 7 programów były 453 osoby oraz Powiat Będziński, gdzie również w ramach 7 programów pomocą objęto 394 osoby.

Ponadto w 2016 roku przeprowadzono w naszym województwie 22 gminne (w 18 gminach) kampanie społeczne mające na celu podniesienie poziomu wiedzy i świadomości społeczności lokalnych odnośnie zjawiska przemocy w rodzinie, a w powiatach zrealizowano ich 15 (realizatorami było 9 powiatów grodzkich oraz 3 ziemskie).

3. Udzielanie pomocy i wsparcia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

3.1. Poradnictwo specjalistyczne.

W gminach i powiatach w naszym województwie pomagano osobom ze środowisk dotkniętych przemocą poprzez udzielanie poradnictwa specjalistycznego. W gminach z porad tego typu osoby potrzebujące mogły skorzystać w ośrodkach pomocy społecznej oraz w prowadzonych zarówno przez samorząd, jak i organizacje pozarządowe, ośrodkach wsparcia oraz punktach konsultacyjnych, a w ramach instytucji o zasięgu powiatowym, w powiatowych centrach pomocy rodzinie, ośrodkach interwencji kryzysowej oraz ośrodkach wsparcia. Rozmiary pomocy świadczonej w tej formie w roku 2016, w porównaniu z danymi za rok poprzedni, z podziałem na rodzaje udzielanych porad, przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela Nr 1. **Liczba osób doświadczających przemocy domowej objętych w gminach i powiatach województwa śląskiego w latach 2015-2016 poradnictwem o charakterze specjalistycznym.**

Rodzaje poradnictwa specjalistycznego		Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa			
		w gminach		w powiatach	
		2015	2016	2015	2016
Ogółem		8.217	8.148	8.001	10.002
W tym:	medyczne	413	346	139	186
	psychologiczne	3.390	3.941	4.015	3.754
	prawne	3.259	2.137	3.135	2.281
	socjalne	4.856	4.170	2.392	4.869
	zawodowe i rodzinne	1.847	1.860	1.814	2.384

Źródło: Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2015 i 2016.

Z powyższego zestawienia wynika, że w gminach w 2016 roku, w porównaniu rokiem poprzednim, liczba osób doświadczających przemocy, która skorzystała z poradnictwa specjalistycznego nieznacznie spadła o 0,8%. Z kolei w powiatach liczba ta uległa w 2016 roku zwiększeniu o 25%.

Zarówno w przypadku gmin, jak i powiatów naszego województwa, w obu analizowanych latach utrzymała się zbliżona struktura udzielonych porad. W gminach w 2015 i w 2016 roku największej liczbie osób udzielono poradnictwa o charakterze socjalnym, a na kolejnych miejscach znalazło się poradnictwo psychologiczne oraz prawne. Zdecydowanie mniejsza liczba osób skorzystała natomiast z porad dotyczących sfery zawodowej i rodzinnej, a najrzadziej udzielano osobom doświadczającym przemocy poradnictwa o charakterze medycznym. Z kolei w powiatach na pierwszym miejscu pod względem ilości osób korzystających znalazło się w 2016 roku poradnictwo socjalne, inaczej niż w roku 2015, gdy najwięcej osób skorzystało z poradnictwa psychologicznego. W 2016 roku poradnictwo psychologiczne pod względem liczby odbiorców znalazło się w powiatach na drugim miejscu, a w dalszej kolejności poradnictwo zawodowe i rodzinne

oraz prawne. Najmniej osób skorzystało w powiatach, podobnie jak w gminach, z poradnictwa specjalistycznego o charakterze medycznym.

3.2. Działania o charakterze terapeutycznym i psychoedukacyjnym.

Celem pracy o charakterze terapeutycznym i psychoedukacyjnym prowadzonej z osobami doznającymi przemocy, zarówno przez podmioty gminne jak i powiatowe, jest złagodzenie psychologicznych skutków przemocy domowej. Wsparcie i edukacja otrzymana przez osoby doświadczające przemocy w czasie udziału w programach terapeutycznych prowadzić ma do zdobycia przez nie wiedzy, czym jest przemoc domowa i jak można się przed nią skutecznie bronić.

Lliczbę opracowanych i realizowanych na przestrzeni lat 2015-2016 na terenie powiatów i gmin województwa śląskiego programów terapeutycznych skierowanych do osób dotkniętych przemocą domową przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela Nr 2. **Liczba programów terapeutycznych i ich uczestników w powiatach oraz gminach województwa śląskiego w latach 2015 i 2016.**

Lata	Liczba opracowanych i realizowanych programów terapeutycznych		Osoby biorące udział w programach		Osoby, które programy ukończyły	
	w powiatach	w gminach	w powiatach	w gminach	w powiatach	w gminach
2015	17	15	344	400	218	264
2016	20	7	287	241	199	115

Źródło: Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2015 i 2016.

W województwie śląskim w 2016 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba programów terapeutycznych realizowanych przez powiaty uległa zwiększeniu, natomiast zmniejszyła się liczba realizowanych programów tego typu w przypadku gmin. W powiatach ich liczba wzrosła w 2016 roku o 3 programy czyli o 17,6%, natomiast liczba osób objętych działaniami programowymi była mniejsza niż w roku 2015 o 57 osób czyli o 16,6%.

W 2016 roku w gminach liczba realizowanych programów terapeutycznych dla osób dotkniętych przemocą spadła o 8, co stanowi 53,3%, znacznie spadła również liczba osób nimi objętych - o 159 osób, co stanowi 39,7%.

Odsetek osób, które programy terapeutyczne ukończyły, kształtował się w przypadku powiatów w 2015 oraz w 2016 roku na poziomie nieznacznie powyżej 60% osób do programów przystępujących, natomiast w przypadku gmin w 2015 roku wyniósł 66%, a w 2016 roku spadł do 47,7%.

Jednocześnie, w toku realizacji działań programowych w powiatach utworzono w 2016 roku 14 grup terapeutycznych, a w gminach 3 grupy.

3.3. Zapewnianie bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu w rodzinie.

Gminy i powiaty naszego województwa zapewniały bezpieczeństwo krzywdzonym dzieciom w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu w rodzinie, poprzez ich odebranie z rodzin w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w rodzinie i umieszczenia u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej (na przykład u dziadków), w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W 2016 roku liczba dzieci, które zostały odebrane z rodzin w tym trybie wyniosła łącznie w gminach i powiatach 260 i była wyższa o 11,6% od liczby dzieci odebranych z rodzin w roku poprzednim, gdzie odebrano łącznie 233 dzieci.

Liczbę dzieci, którym w ten sposób zapewniono bezpieczeństwo na przestrzeni 2015 i 2016 roku przedstawia wykres:

Wykres nr 1. **Liczba dzieci odebranych z rodzin na terenie województwa śląskiego na podstawie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu w rodzinie w latach 2015 i 2016**

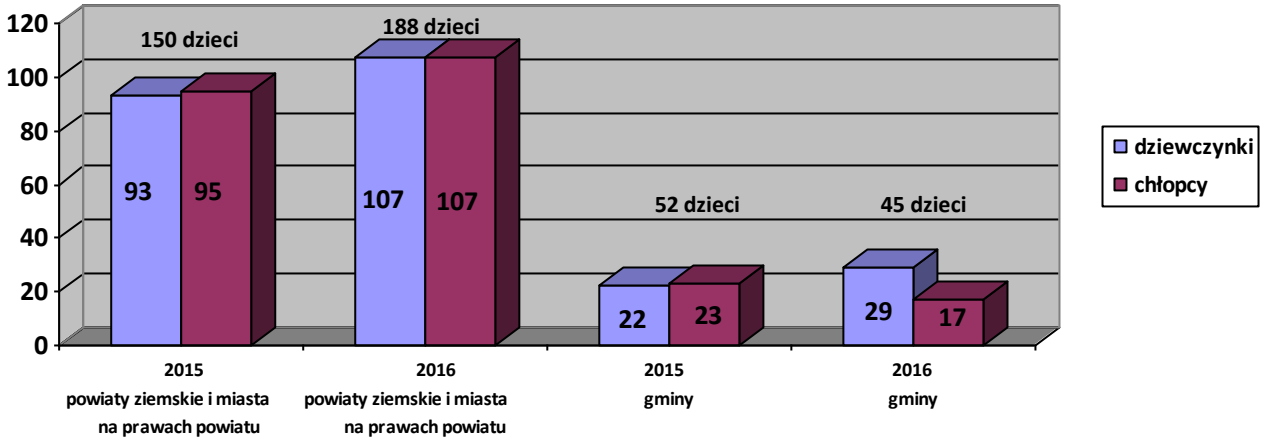

Źródło: Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2015 i 2016.

Jak wynika z powyżej zaprezentowanych danych, w obu analizowanych latach w realizację ww. zadania zdecydowanie większej ilości przypadków zaangażowani byli pracownicy socjalni jednostek organizacyjnych pomocy społecznej powiatów ziemskich i miast na prawach powiatu.

W 2016 roku dzieciom, które odebrano w naszym województwie z rodzin w związku ze stwierdzonym zagrożeniem ich życia lub zdrowia z powodu przemocy w rodzinie, zapewniono bezpieczeństwo poprzez umieszczenie w 50 przypadkach u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w 115 przypadkach w rodzinie zastępczej, a w 96 przypadkach poprzez skierowanie do placówek opiekuńczo-wychowawczych.

4. Realizacja procedury „*Niebieskie Karty”.*

Ustawa z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w art. 9d nakłada na przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, obowiązek podejmowania działań w ramach procedury „*Niebieskie Karty*”. Procedura ta ma charakter interwencyjny, a jej głównym celem jest rozpoznawanie i diagnozowanie występującej w rodzinach przemocy, jej zatrzymanie oraz usprawnianie pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym poprzez tworzenie warunków do systemowego, interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną.

4.1. Zespoły Interdyscyplinarne i grupy robocze.

Filarem systemu w każdej gminie są zespoły interdyscyplinarne integrujące i koordynujące działania podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz tworzone przez te zespoły grupy robocze pracujące z rodzinami objętymi procedurą *„Niebieskie Karty”.*

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie umożliwia tworzenie przez zespoły Interdyscyplinarne grup roboczych zajmujących się indywidualnymi przypadkami występowania przemocy domowej. Decyzję o powołaniu grupy roboczej ustawodawca pozostawił członkom zespołu interdyscyplinarnego. Oznacza to, że zespoły mogą zdecydować o powołaniu grup, ale mogą też same podejmować działania pomocowe wobec rodzin dotkniętych przemocą.

W 2016 roku, podobnie jak w roku 2015, we wszystkich 167 gminach województwa śląskiego funkcjonowały zespoły interdyscyplinarne, które odbyły łącznie 842 posiedzenia. W 2016 roku, w porównaniu z rokiem 2015, w którym odbyło się 978 posiedzeń Zespołów, nastąpił spadek ich liczby o 13,9%.

Liczbę rodzin w województwie śląskim objętych w 2016 roku działaniami pomocowymi bezpośrednio przez zespoły interdyscyplinarne, w porównaniu z rokiem poprzednim, obrazuje zestawienie:

Tabela Nr 3. **Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych w gminach województwa śląskiego w latach 2015 i 2016.**

Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą zespołów interdyscyplinarnych*	2015 r.	2016 r.
Liczba rodzin	7.054	6.675
Liczba osób w rodzinach	21.585	20.757
w tym kobiety	7.959	7.481
w tym mężczyźni	7.767	7.491
w tym dzieci	5.859	5.785

* Dane dotyczące liczby rodzin uwzględniają również rodziny, wobec których wszczęto procedurę „*Niebieskie Karty" w* okresach wcześniejszych, jeśli była w roku sprawozdawczym kontynuowana.

Źródło: Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2015 i 2016.

Zaprezentowane dane wskazują, że liczba rodzin dotkniętych przemocą, z którymi pracowali członkowie zespołów interdyscyplinarnych w gminach naszego województwa spadła w 2016 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, o 5,4%.

W porównaniu z rokiem 2015, w 2016 roku odnotowano również nieznaczny, o 8,7%, spadek liczby grup roboczych powołanych przez zespoły interdyscyplinarne do pracy z indywidualnymi przypadkami przemocy. Łącznie w 2016 roku powołano 9.062 grupy robocze, które spotkały się 35.679 razy, podczas gdy w roku poprzednim grup pracujących z rodzinami dotkniętymi przemocą było 9.930 i odbyły one 37.255 spotkań.

Liczbę rodzin i osób w tych rodzinach, które w województwie śląskim objęte były działaniami pomocowymi przez grupy robocze w 2016 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, obrazuje zestawienie:

Tabela Nr 4**. Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą grup roboczych w gminach województwa śląskiego w latach 2015 i 2016.**

Liczba rodzin i osób w rodzinach objętych pomocą grup roboczych*	2015 r.	2016 r.
Liczba rodzin	14.136	13.211
Liczba osób w rodzinach	42.351	40.648
w tym kobiety	15.924	14.855
w tym mężczyźni	14.503	14.336
w tym dzieci	11.924	11.457

* Dane dotyczące liczby rodzin uwzględniają również rodziny, wobec których wszczęto procedurę „*Niebieskie Karty" w* okresach wcześniejszych, jeśli była w roku sprawozdawczym kontynuowana.

Źródło: Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2015 i 2016

Dane za oba analizowane lata wskazują, że w 2016 roku, w porównaniu z rokiem 2015, liczba rodzin objętych pomocą grup roboczych zmniejszyła się w naszym województwie o 6,5%.

4.2. Wszczynanie procedury „*Niebieskie Karty".*

Ogółem w 2016 roku uprawnione podmioty, wypełniając formularz „*Niebieska Karta-A*", wszczęły 8.903 procedury „*Niebieskie Karty"*. Jest to liczba mniejsza niż w roku poprzednim, w którym wszczęto 10.603 procedury. Spadek wszczętych procedur „*Niebieskie Karty"* jest dosyć znaczny i wynosi 16%.

Analiza danych sprawozdawczych dotyczących ilości sporządzonych w 2016 roku „*Niebieskich Kart-A"* wskazuje, że najwięcej ich było, podobnie jak w 2015 roku, w powiecie grodzkim Częstochowa, gdzie liczba formularzy wynosiła 601. Liczba ta jednak spadła o 249 formularzy wszczynających procedurę, czyli o 29,3%, w porównaniu z rokiem poprzednim, gdy wynosiła 850. Na drugim miejscu, z liczbą wszczętych procedur przekraczających 400, znalazł się powiat grodzki Sosnowiec, w którym w porównaniu z rokiem 2015 liczba formularzy wszczynających procedurę znalazła się właściwie na tym samym poziomie, w 2015 roku było ich 413, a w 2016 roku 414. Na trzecim miejscu znalazł się powiat grodzki

Katowice z liczbą formularzy *"Niebieska Karta-A"* wszczynających procedurę na poziomie 350 i tutaj nastąpił w porównaniu z rokiem 2015 spadek ich liczby o 28 formularzy (7,4%), gdyż w 2015 roku było ich 378. Na dalszych pozycjach, mieszcząc się w przedziale powyżej 300 wszczętych procedur, znalazły się 4 powiaty grodzkie: Rybnik (348), Bielsko-Biała (338), Tychy (336) oraz Gliwice (322).

W przypadku pozostałych gmin naszego województwa, w przedziale od 200 do 300 wszczętych procedur znalazły się również wyłącznie powiaty grodzkie: Bytom (276), Zabrze (274), Dąbrowa Górnicza (227) oraz Jastrzębie Zdrój (218).

Z kolei od 100 do 200 wszczętych procedur odnotowano w:

- w 6 powiatach grodzkich: Jaworzno (196), Ruda Śląska (176), Chorzów (171), Żory (151), Mysłowice (133) i Siemianowice Śląskie (100),
- w 6 gminach miejskich: Wodzisławiu Śląskim (156), Raciborzu (136), Tarnowskich Górach (135), Żywcu (132), Zawierciu (115) oraz Będzinie (114),
- w 1 gminie o charakterze miejsko-wiejskim – Pszczynie (129).

W przypadku każdej z pozostałych 144 gmin naszego województwa, na przestrzeni 2016 roku liczba wszczętych na ich terenie procedur „*Niebieskie Karty"* nie przekroczyła 100.

Najmniej procedur, mieszczących się w przedziale poniżej 10, wykazały w naszym województwie 3 gminy miejskie (Imielin, Wojkowice i Szczyrk), 3 gminy o charakterze miejsko wiejskim (Sośnicowice, Szczekociny i Toszek) oraz 22 stosunkowo niewielkie gminy o charakterze wiejskim (Chełm Śląski, Dębowiec, Irządze, Jejkowice, Kochanowice, Koszarawa, Kruszyna, Lelów, Lubomia, Lyski, Pawonków, Pilchowice, Przystajń, Rędziny, Rudnik, Rudziniec, Starcza, Tworóg, Ujsoły, Włodowice, Wielowieś, Wilkowice). Ponadto, jako jedyna w województwie śląskim, gmina Boronów zadeklarowała brak wszczętych w 2016 roku procedur „*Niebieskie Karty"*, a najmniejszą ich liczbę odnotowano w 4 gminach: Irządze, Jejkowice, Rudnik oraz Starcza, gdzie tę procedurę interwencyjną wdrożono na przestrzeni całego roku jedynie 3 razy.

Realizacja działań interwencyjnych i pomocowych w ramach procedury „*Niebieskie Karty"* wymaga zaangażowania wszystkich zobowiązanych do jej realizacji służb, jednak w przypadku jej inicjowania widać wyraźne różnice w tym względzie. Spośród wszystkich podmiotów uprawnionych do wszczęcia procedury od kilku lat największą aktywność wykazują w naszym województwie funkcjonariusze Policji oraz przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, natomiast w przypadku pozostałych służb zaangażowanie to jest dużo mniejsze.

Liczba sporządzonych w województwie śląskim w 2015 i 2016 roku formularzy „*Niebieska Karta-A"* przez przedstawicieli poszczególnych służb prezentuje się następująco:

Tabela nr 5**. Podmioty wszczynające w województwie śląskim procedurę *„Niebieskie Karty"* w latach 2015 i 2016.**

Liczba procedur *„Niebieskie Karty"* wszczętych przez:	**Lata**	
	2015	**2016**
Policjantów	8.286	6.783
pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	1.890	1.704
przedstawicieli oświaty	266	279
przedstawicieli ochrony zdrowia	94	76
przedstawicieli gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	67	61
Razem	10.603	8.903

*Źródło: S*prawozdania Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach *„Stosowanie procedury "Niebieskie Karty" przez uprawnione podmioty"* za lata 2015 i 2016.

Udział poszczególnych przedstawicieli w działaniach wszczynających procedurę „*Niebieskie Karty"* przedstawia wykres:

Wykres nr 2. **Udział podmiotów wszczynających procedurę „*Niebieskie Karty*" w województwie śląskim w latach 2015-2016.**

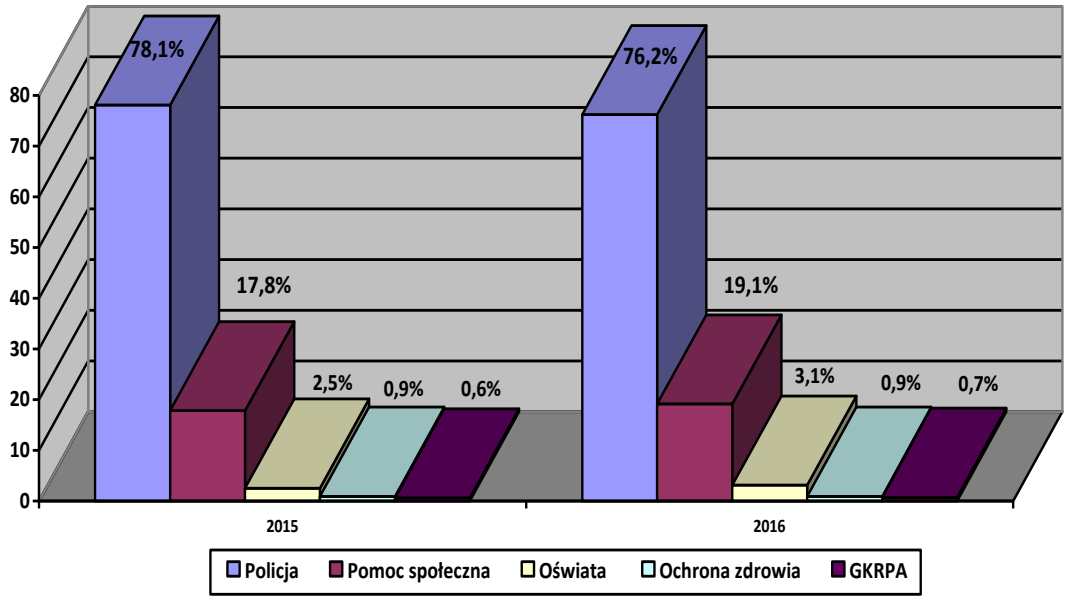

*Źródło: S*prawozdania Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach *„Stosowanie procedury "Niebieskie Karty" przez uprawnione podmioty"* za lata 2015 i 2016.

Udział przedstawicieli poszczególnych podmiotów w działaniach wszczynających procedurę „*Niebieskie Karty*" w 2015 i 2016 roku, przy uwzględnieniu nieznacznych wahań, kształtował się w podobny sposób. Wśród przedstawicieli służb uprawnionych do wdrożenia procedury zdecydowanie dominowała Policja. Drugie miejsce zajmowały jednostki organizacyjne pomocy społecznej, w których osobą wszczynającą procedurę najczęściej jest pracownik socjalny. Wśród instytucji wszczynających działania interwencyjne znacząco niższy był udział przedstawicieli oświaty, a na ostatnim miejscu pod względem liczebności znalazły się procedury wszczynane przez pracowników ochrony zdrowia oraz przedstawicieli gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

W 2016 roku Policja wszczęła w naszym województwie 76,2% wszystkich procedur (procentowo nieco mniej niż w roku 2015, w którym policjanci rozpoczęli 78,1% wszystkich procedur). Z kolei udział jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w działaniach wszczynających procedurę był w obu analizowanych latach w porównaniu z Policją znacząco niższy i wyniósł w 2015 roku 17,8%, a w 2016 roku nieznacznie wzrósł do 19,1% wszystkich wszczętych procedur.

W obu analizowanych latach utrzymywał się także bardzo niski odsetek przypadków wszczynania procedury „*Niebieskie Karty*" przez pozostałe uprawnione do tego służby. W przypadku pracowników oświaty odnotowano w 2016 roku w porównaniu z rokiem 2015, niewielki wzrost odsetka wszczynanych procedur o 0,6%. Natomiast udział w ogólnej liczbie wszczętych procedur działań interwencyjnych podejmowanych przez przedstawicieli ochrony zdrowia utrzymywał się na tym samym poziomie 0,9%, a w odniesieniu do członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych podlegał jedynie w 2016 roku nieznacznemu wahaniu w górę o 0,1%.

4.3. Praca z rodzinami w ramach procedury *„Niebieskie Karty"* – sporządzanie formularzy *„Niebieska Karta-C"* oraz *„Niebieska Karta-D".*

W celu analizy sytuacji w rodzinach, z którymi pracowały zespoły interdyscyplinarne i grupy robocze, w tym zdiagnozowania przemocy domowej oraz opracowania dla nich indywidualnych planów pomocy, po wpływie formularza „*Niebieska Karta-A*", zespoły lub grupy zapraszały na posiedzenia osoby doświadczające przemocy i wypełniały w ich obecności formularze *„Niebieska Karta-C"* oraz wzywały osoby, co do których istniało podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie i sporządzały formularze *„Niebieska Karta-D".*

„Niebieska Karta-C" jest narzędziem ułatwiającym grupie roboczej dokonanie pogłębionej diagnozy sytuacji rodziny dotkniętej przemocą oraz ustalenie wspólnie z osobą doświadczającą przemocy planu działań, które pozwolą zakończyć przemoc. Z kolei przeprowadzenie spotkania z osobą stosującą przemoc, w trakcie którego wypełnia się formularz

„*Niebieska Karta-D*" jest ważne dla uwzględnienia w planie pomocy działań nakierowanych bezpośrednio na sprawcę przemocy, mających na celu zmianę jego zachowań i postaw, tak aby powstrzymać go przed dalszym przejawianiem agresji w relacjach rodzinnych.

Liczbę sporządzonych przez zespoły interdyscyplinarne i grupy robocze w 2016 roku formularzy "*Niebieska Karta C i D*", w porównaniu z ich liczbą sporządzoną w 2015 roku, obrazuje poniższe zestawienie:

Tabela Nr 6. **Liczba sporządzonych formularzy „*Niebieska Karta-C"* oraz „*Niebieska Karta-D*" przez zespoły interdyscyplinarne i grupy robocze w województwie śląskim w latach 2015 i 2016.**

Lata	Ogólna liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty"	Liczba formularzy		Odsetek ogółu wszczętych w danym roku procedur z wypełnionymi:	
		„Niebieska Karta-C"	*„Niebieska Karta-D"*	*„Niebieskimi Kartami-C"*	*„Niebieskimi Kartami-D"*
2015	10.603	7.471	5.217	70,5%	49,2%
2016	8.903	6.948	4.978	78,0%	55,9%

Źródło: Sprawozdania Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2015 i 2016.

W przypadku spisywanych z osobami doznającymi przemocy „*Niebieskich Kart-C",* zaobserwować można w naszym województwie korzystne zjawisko w postaci wzrostu o 7,5% w 2016 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, odsetka procedur, w toku których doszło do spotkania zespołu interdyscyplinarnego lub grupy roboczej z osobą doznającą przemocy i spisania tego dokumentu. Wzrósł także o 6,7% w 2016 roku, w porównaniu do roku 2015, odsetek procedur, w toku których sporządzono z osobami stosującymi przemoc w rodzinie formularze *„Niebieska Karta-D"*.

Wzrastający odsetek procedur toczących się przy aktywnym udziale osób doznających przemocy oraz osób podejrzanych o jej stosowanie, zgłaszających się na posiedzenia zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, to bardzo pozytywne zjawisko, gdyż wskazuje na coraz większe zaangażowanie członków rodzin objętych procedurą *„Niebieskie Karty*" w diagnozowanie ich sytuacji i planowanie pomocy, co przekłada się bezpośrednio lepsze dostosowywanie do potrzeb rodzin indywidualnych planów pomocy oraz większą efektywność działań mających na celu zakończenie przemocy.

4.4. Zamykanie procedury „*Niebieskie Karty".*

Zgodnie z § 18 rozporządzenia Rady Ministrów z 13 września 2011 roku w sprawie procedury "*Niebieskie Karty*" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta", zakończenie procedury następuje w przypadku:

- ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy,
- rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

Przyczyny kończenia przez zespoły interdyscyplinarne i grupy robocze procedury „*Niebieskie Karty*" w 2016 roku, w porównaniu z danymi w tym zakresie za rok 2015, obrazuje poniższe zestawienie:

Tabela Nr 7. **Przesłanki zakończenia procedury *„Niebieskie Karty"* przez Zespoły Interdyscyplinarne i grupy robocze w województwie śląskim w latach 2015 i 2016.**

Liczba zakończonych procedur *„Niebieskie Karty"*		
Przesłanki zakończenia:	**2015**	**2016**
z powodu ustania przemocy w rodzinie i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego jej stosowania oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy.	6.567	6.105
z powodu braku zasadności dalszych działań	2.332	2.600
RAZEM	8.899	8.705

Źródło: Sprawozdania Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2015 i 2016.

Procentowy stosunek procedur ”*Niebieskie Karty*” zamkniętych w analizowanych latach z obu wymienionych powyżej przesłanek obrazuje wykres:

Wykres nr 3. **Udział procedur zakończonych na podstawie przesłanek wymienionych w § 18 rozporządzenia Rady Ministrów z 13 września 2011 roku w sprawie procedury "*Niebieskie Karty*" oraz wzorów formularzy "*Niebieska Karta”* w ogólnej liczbie zakończonych procedur w latach 2015 i 2016.**

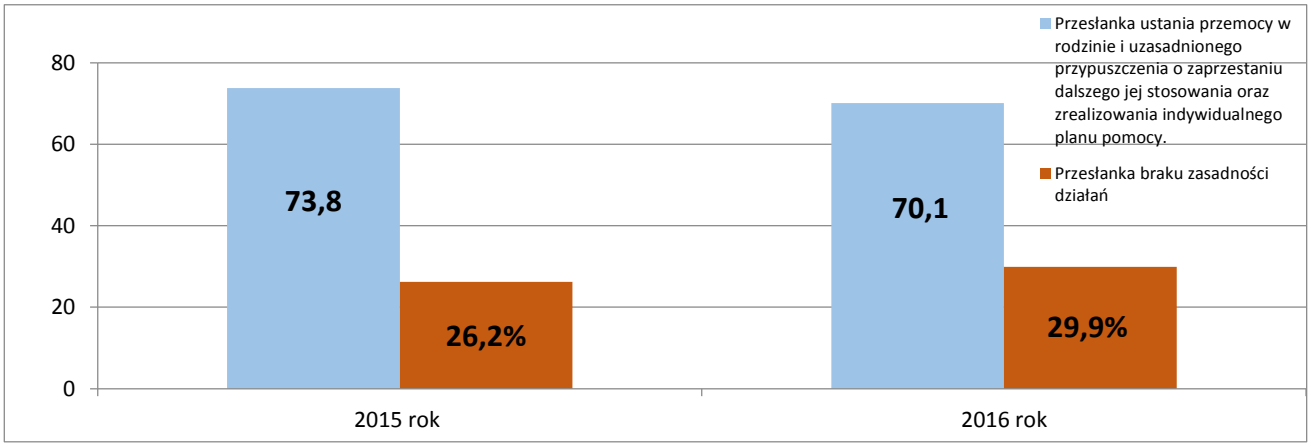

Źródło: Sprawozdania Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2015 i 2016.

Jak widać na wykresie, zaobserwować można w naszym województwie utrzymywanie się na przestrzeni lat 2015 i 2016 bardzo zbliżonej proporcji pomiędzy odsetkiem procedur *„Niebieskie Karty*” zamykanych z obu wskazanych powyżej przesłanek oraz korzystnego zjawiska dominacji w obu analizowanych latach procentu procedur *„Niebieskie Karty”,* w których prowadzone przez zespoły interdyscyplinarne i grupy robocze działania pomocowe i wspierające doprowadziły do zrealizowania przyjętych indywidualnych planów pomocy rodzinom i ustania przemocy.

5. Infrastruktura wsparcia – podmioty udzielające na terenie województwa śląskiego pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Warunkiem skutecznego i efektywnego pomagania osobom doznającym przemocy w rodzinie jest funkcjonowanie dobrze rozwiniętej sieci instytucji świadczących profesjonalną, interdyscyplinarną pomoc osobom i rodzinom uwikłanym w przemoc.

Podstawowymi elementami infrastruktury wsparcia dla osób dotkniętych przemocą na terenie naszego województwa, poza ośrodkami pomocy społecznej funkcjonującymi w każdej gminie, są punkty konsultacyjne, ośrodki wsparcia, ośrodki i punkty interwencji kryzysowej oraz specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

5.1. Punkty konsultacyjne.

Do zadań punktów konsultacyjnych należy gromadzenie i przekazywanie informacji na temat dostępnych miejsc specjalistycznej pomocy oraz kompetencji poszczególnych służb i instytucji z terenu gminy oraz powiatu i województwa, a następnie udzielanie tych informacji zgłaszającym się osobom potrzebującym pomocy oraz prowadzenie szeroko rozumianego poradnictwa, w tym psychologicznego, pedagogicznego, socjalnego i prawnego, a także związanego z przeciwdziałaniem uzależnieniom. Jednostki tego typu mogą być tworzone zarówno przez samorząd terytorialny, stowarzyszenia abstynenckie, jak i inne podmioty pozarządowe.

W województwie śląskim w 2016 roku w systemie sprawozdawczym Centralna Aplikacja Statystyczna (CAS) zarejestrowanych było, podobnie jak w 2015 roku łącznie 79 punktów konsultacyjnych. Infrastruktura placówek interwencji kryzysowej nie powiększyła się o żadną nową jednostkę.

Rozmieszczenie punktów konsultacyjnych na terenie województwa śląskiego w 2016 roku przedstawia się następująco:

Wykres nr 4. **Punkty konsultacyjne na terenie województwa śląskiego w 2016 roku.**

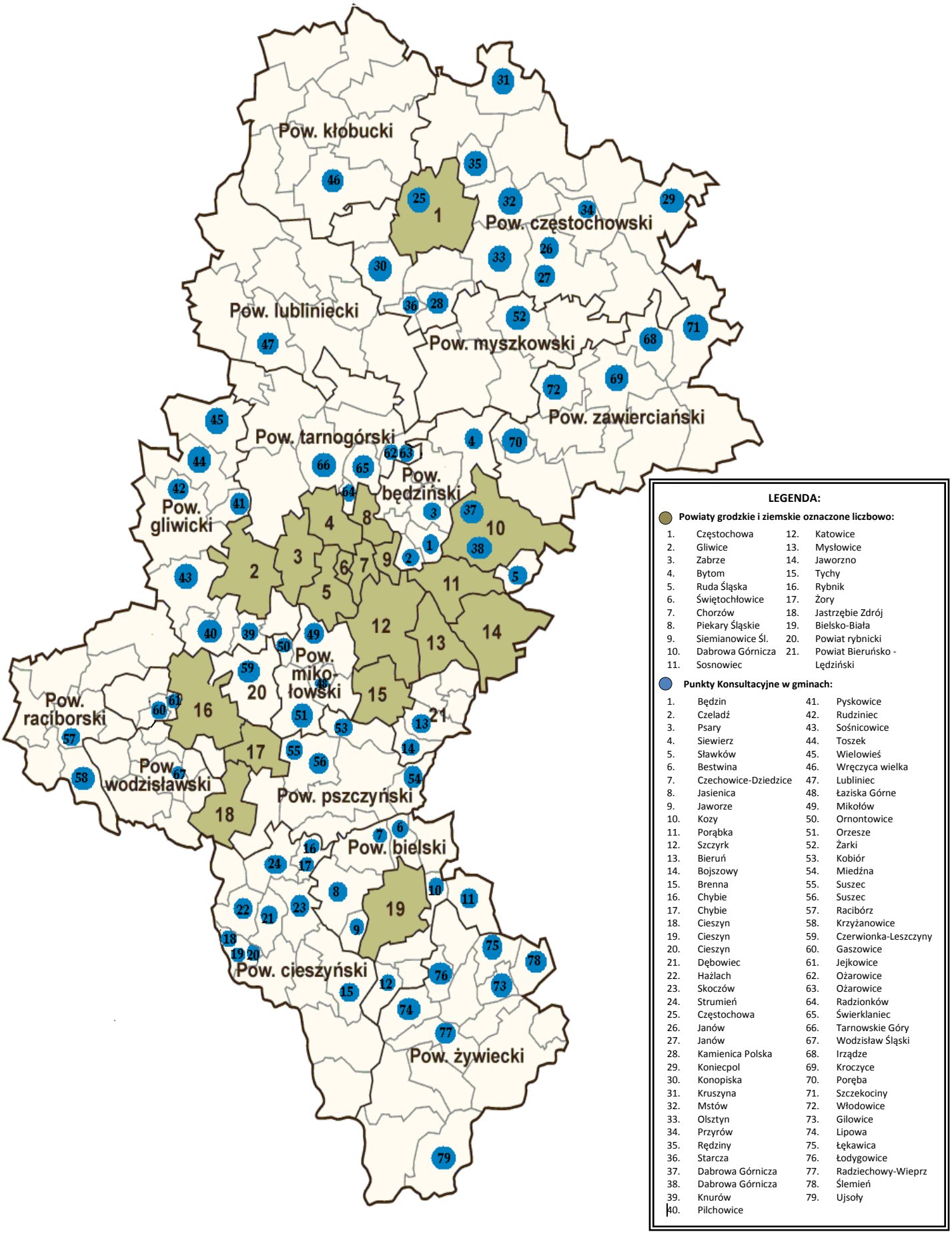

Źródło: Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016 rok. Dla prezentacji danych sprawozdania wykorzystano mapkę *"Podział administracyjnego województwa śląskiego"* ze strony internetowej WIKIPEDIA: pl.wikipedia.org/wiki/Podział_administracyjny_województwa_śląskiego.

Punkty konsultacyjne w naszym województwie funkcjonują głównie w mniejszych miastach oraz gminach wiejskich. W powiatach grodzkich funkcjonowały w 2016 roku jedynie 3 takie punkty, w tym 1 w Częstochowie oraz 2 w Dąbrowie Górniczej. Pozostałe 76 placówek tego typu działało w gminach na terenie powiatów ziemskich.

W 2016 roku największą ilość punktów konsultacyjnych posiadały gminy Powiatu Częstochowskiego – 11 oraz Cieszyńskiego – 10. Na drugim miejscu znalazły się Powiaty Bielski, Gliwicki i Żywiecki, gdzie funkcjonowało w gminach po 7 takich placówek. Z kolei w gminach Powiatów: Będzińskiego, Tarnogórskiego oraz Zawierciańskiego w 2016 roku zarejestrowanych było w systemie CAS po 5 takich placówek, w Powiatach Mikołowskim i Pszczyńskim 4, a w Powiecie Rybnickim 3. Najmniejszą infrastrukturę gminnych punktów konsultacyjnych odnotowano w 2016 roku w Powiatach: Bieruńsko-Lędzińskim oraz Raciborskim, gdzie funkcjonowały tylko po 2 placówki tego typu oraz w Powiatach: Kłobuckim, Lublinieckim, Myszkowskim i Wodzisławskim, w których zarejestrowano jedynie po 1 punkcie konsultacyjnym.

Z powyższych danych wynika, że liczba placówek oraz ich rozmieszczenie w poszczególnych powiatach w porównaniu z 2015 rokiem nie zmieniło się i nadal były one w 2016 roku na mapie województwa śląskiego usytuowane w sposób nierównomierny. Istnieją w naszym województwie rejony, gdzie infrastruktura punktów konsultacyjnych jest stosunkowo gęsta, a przez to dostęp do nich, również mieszkańców gmin ościennych, jest łatwiejszy. Nadal są jednak również rejony stanowiące „*białe plamy*", gdzie miejsc, w których uzyskać można konsultacje i wsparcie w związku z doświadczaniem przemocy jest bardzo niewiele i są znacznie od siebie oddalone.

Liczbę osób, które skorzystały w latach 2015 i 2016 z oferty funkcjonujących na terenie województwa śląskiego punktów konsultacyjnych przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela Nr 8. **Liczba osób objętych pomocą punktów konsultacyjnych w latach 2015 i 2016.**

Liczba osób objętych pomocą punktów konsultacyjnych				
Lata	**Ogółem**	**w tym kobiety**	**w tym mężczyźni**	**w tym dzieci**
2015	4.269	3.460	520	289
2016	3.006	2.395	253	358

*Źródło: S*prawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za lata 2015 i 2016.

W 2016 roku odnotowano w porównaniu z rokiem poprzednim spadek o 29,6% liczby osób zgłaszających się do punktów konsultacyjnych po pomoc i wsparcie (w 2015 roku było to ogółem 4.269 osób, a w 2016 roku 3.006 osób).
Z powyższych danych wynika również, że w obu porównywanych latach w ogólnej liczbie osób, które korzystały z oferty punktów konsultacyjnych zdecydowanie przeważały kobiety, stanowiące w 2015 roku 81%, a w 2016 roku 79,7% ogółu osób, które otrzymały wsparcie tego typu placówek. Zmniejszeniu uległ odsetek mężczyzn korzystających z pomocy punktów, w 2015 roku stanowili 12,2%, a w 2016 8,4% ogółu ich klientów. Zwiększył się natomiast w 2016 roku odsetek dzieci objętych wsparciem tego typu placówek, gdyż w 2016 stanowiły one 11,9% ogółu osób korzystających z ich usług, a w 2015 roku jedynie 6,8%.

5.2. Ośrodki i punkty interwencji kryzysowej.

Ośrodki i punkty interwencji kryzysowej to placówki dysponujące kompleksową ofertą pomocową umożliwiającą ofiarom przemocy w rodzinie wyjście z sytuacji kryzysowej, w tym: poradnictwem specjalistycznym i konsultacjami indywidualnymi psychologów, prawników oraz pracowników socjalnych, a także grupowymi formami pomocy obejmującymi udział w grupach terapeutycznych oraz grupach wsparcia dla ofiar przemocy oraz całodobowym schronieniem. W odniesieniu do dzieci z rodzin dotkniętych przemocą ośrodki interwencji kryzysowej oferują ponadto pomoc w formie poradnictwa i konsultacji pedagogicznych oraz konsultacji i zajęć rozwijających kompetencje wychowawcze dla rodziców.

W 2016 roku w województwie śląskim zarejestrowanych w Centralnej Aplikacji Statystycznej były łącznie 33 jednostki interwencji kryzysowej. Liczba placówek tego typu wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim, gdy było ich łącznie 29 - o 4 jednostki , co stanowi 12,1%.

Rozmieszczenie ośrodków oraz punktów interwencji kryzysowej na terenie województwa śląskiego w 2016 roku przedstawia się następująco:

Wykres nr 5. **Ośrodki i Punkty interwencji kryzysowej na terenie województwa śląskiego w 2016 roku.**

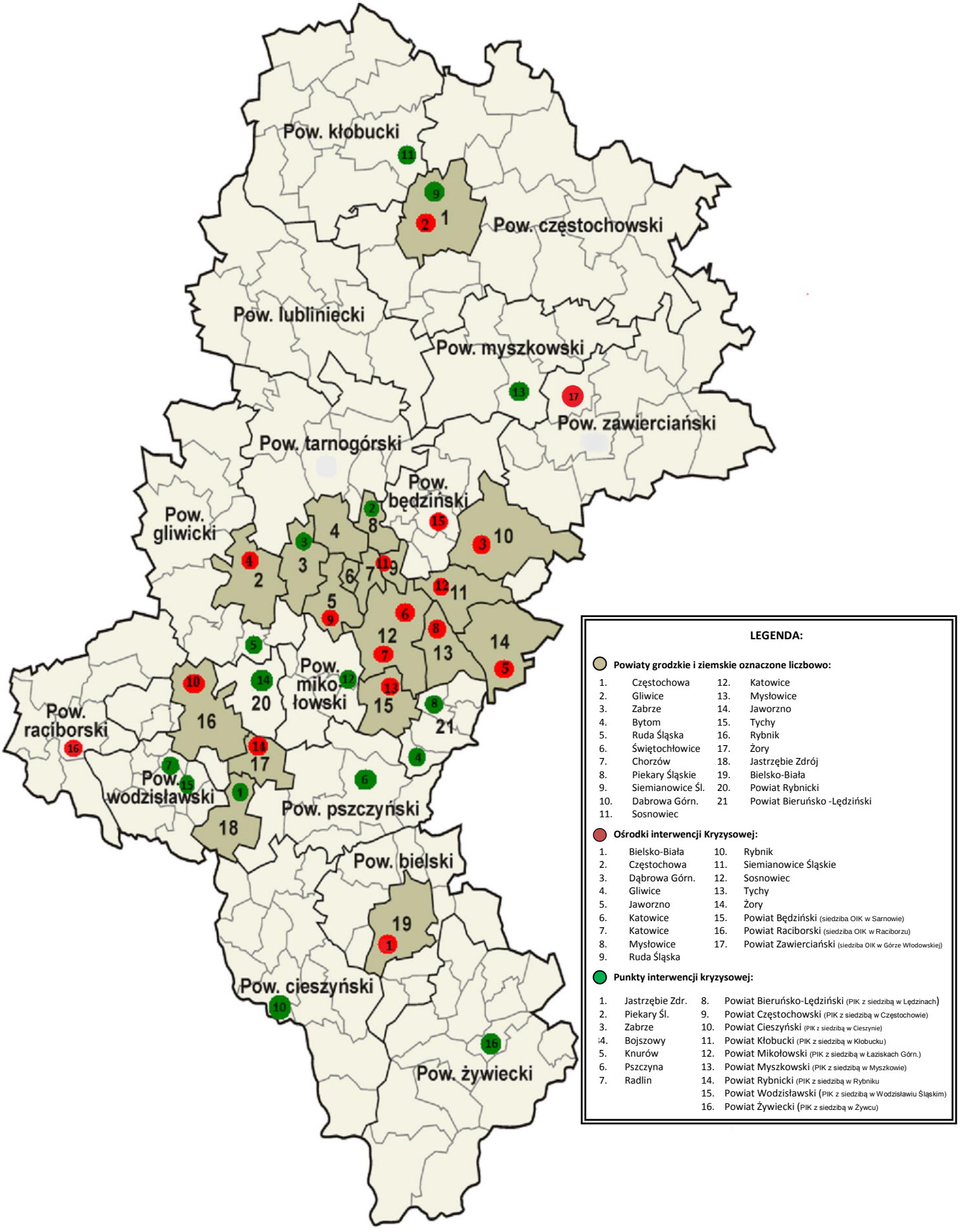

Źródło: Sprawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016 rok. Dla prezentacji danych sprawozdania wykorzystano mapkę *"Podział administracyjnego województwa śląskiego"* ze strony internetowej WIKIPEDIA: pl.wikipedia.org/wiki/Podział_administracyjny_województwa_śląskiego.

W województwie śląskim w 2016 roku w systemie sprawozdawczym Centralna Aplikacja Statystyczna (CAS) zarejestrowanych zostało 5 nowych Punktów Interwencji Kryzysowej, w tym 3 w powiatach ziemskich: Cieszyńskim, Rybnickim oraz Żywieckim, 1 w mieście na prawach powiatu Jastrzębie Zdrój oraz 1 w gminie Radlin w Powiecie Wodzisławskim. Wyrejestrował się natomiast Punkt Interwencji Kryzysowej w Powiecie Tarnogórskim, działający przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, współfinansowany w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, w którym poradnictwo i wsparcie udzielane było do 29 maja 2015 roku. Ponadto zmniejszyła się liczba ośrodków interwencji kryzysowej o Ośrodek w Powiecie Mikołowskim, który przekształcił się w Punkt Interwencji Kryzysowej.

Wobec powyższego zmieniła się w porównaniu z rokiem 2015 struktura placówek interwencji kryzysowej w naszym województwie. W 2016 roku funkcjonowało 17 ośrodków interwencji kryzysowej oraz 16 punktów interwencji kryzysowej. Liczba Ośrodków zmniejszyła się więc w porównaniu z rokiem 2015, gdy było ich 18, o 1 jednostkę (Ośrodek w Powiecie Mikołowskim, który przekształcił sie w Punkt Interwencji Kryzysowej), natomiast w przypadku punktów interwencji kryzysowej ich łączna liczba wzrosła z 11 do 16, a wiec przybyło 5 jednostek tego typu (4 nowe oraz Punkt przekształcony z Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Powiecie Mikołowskim).

W 2016 roku na 19 powiatów grodzkich ośrodki interwencji funkcjonowały w 13 z nich, natomiast w 3 powiatach działały punkty interwencji kryzysowej. Miasto Katowice jako jedyne w województwie dysponowało 2 ośrodkami interwencji kryzysowej. Placówek tego typu nie posiadały jedynie 3 miasta na prawach powiatu tj.: Bytom, Chorzów oraz Świętochłowice.

Z kolei na 17 powiatów ziemskich, jednostki interwencji kryzysowej działały w 12 powiatach, a wśród tych jednostek 3 to ośrodki interwencji kryzysowej, a 9 stanowiło punkty interwencji kryzysowej. Placówek tego typu nie posiadało 5 powiatów tj. Bielski, Gliwicki, Lubliniecki, Pszczyński oraz Tarnogórski.

Ponadto, poza wymienionymi powyżej jednostkami funkcjonującymi w powiatach grodzkich i ziemskich, także 4 gminy województwa śląskiego: Knurów, Pszczyna, Radlin oraz Bojszowy prowadziły na swoim terenie punkty interwencji kryzysowej.

W województwie śląskim jedynie ośrodki interwencji kryzysowej dysponowały pomocą w formie całodobowego schronienia, a punkty interwencji kryzysowej nie miały go w swojej ofercie. Na 17 ośrodków interwencji kryzysowej, 15 oferowało łącznie 235 miejsc noclegowych, a ich liczba zwiększyła się w porównaniu z rokiem 2015 o 1 miejsce. Schronienia w swojej ofercie nie miały tylko 2 ośrodki: w Rudzie Śląskiej oraz jedna z dwóch placówek tego typu funkcjonujących w Katowicach, przy jednoczesnym zapewnianiu mieszkańcom Katowic miejsc hostelowych przez drugi ośrodek interwencji kryzysowej.

Liczbę osób, które skorzystały w 2016 roku z oferty funkcjonujących na terenie województwa śląskiego ośrodków oraz punktów interwencji kryzysowej, z uwzględnieniem osób które skorzystały jedynie z pomocy ambulatoryjnej (np. w formie poradnictwa, udziału terapii psychologicznej, grupach wsparcia itp.) oraz osób które korzystały także ze schronienia, przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela Nr 9. **Liczba osób dotkniętych przemocą domową objętych pomocą ośrodków i punktów interwencji kryzysowej w 2016 roku.**

Łączna liczba osób dotkniętych przemocą objętych pomocą oik i pik		**Osoby korzystające z pomocy ambulatoryjnej**	**Osoby korzystające z miejsc całodobowych**
Ogółem	3.675	3.216	459
w tym kobiety	2.611	2.387	224
w tym mężczyźni	254	251	3
w tym dzieci	810	578	232

*Źródło: S*prawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016 rok.

Z oferty pomocowej w ramach interwencji kryzysowej korzystały w naszym województwie głównie kobiety stanowiące 71% ogółu osób ze środowisk dotkniętych przemocą zwracających się o wsparcie do placówek tego typu. Kobiety wyraźnie dominowały wśród osób, które zwróciły się o pomoc w trybie ambulatoryjnym, korzystając między innymi z poradnictwa specjalistycznego, pomocy psychologicznej oraz biorąc udział w grupach wsparcia i grupach terapeutycznych, gdzie stanowiły 74,2% ogółu tych osób. W przypadku miejsc całodobowych sytuacja była nieco inna,

gdyż największy odsetek osób z nich korzystających stanowiły dzieci – 50,5%, a na drugim miejscu znalazły się kobiety, stanowiące 48,8% ogółu osób z przemocy korzystających ze schronienia. Jednocześnie z tej formy pomocy skorzystało jedynie 0,7% mężczyzn. Proporcja powyższa wskazuje, że głównymi klientami miejsc hostelowych w ośrodkach interwencji kryzysowej naszym województwie w 2016 roku były matki z dziećmi zmuszone do opuszczenia miejsca zamieszkania w związku z zagrożeniami płynącymi z przemocy w rodzinie.

5.3. Ośrodki wsparcia.

Ośrodki wsparcia mogą udzielać osobom ze środowisk dotkniętych przemocą kompleksowej pomocy obejmującej zapewnienie schronienia oraz pomoc i poradnictwo socjalne, prawne, terapię psychologiczną, konsultacje wychowawcze, a także możliwość udziału w grupach wsparcia oraz terapeutycznych. Osoby doznające przemocy w trakcie pobytu w ośrodkach mają szansę wypracowania i realizacji przy pomocy zatrudnionych tam specjalistów planów wyjścia z sytuacji przemocowej i trwałego zapewnienia sobie i swoim bliskim bezpieczeństwa.

W województwie śląskim ośrodki wsparcia udzielające pomocy osobom i rodzinom dotkniętym przemocą domową prowadzone są przez powiaty i wówczas udzielają pomocy mieszkańcom wszystkich gmin wchodzących w skład powiatu oraz przez gminy i wtedy ich oferta skierowana jest do mieszkańców gminy, w której siedzibę ma placówka.

W 2016 roku w naszym województwie w Centralnej Aplikacji Statystycznej zarejestrowane były 4 powiatowe ośrodki wsparcia, a ich liczba uległa w porównaniu z rokiem 2015 zmniejszeniu o 2 placówki. Z listy środków wsparcia udzielających pomocy osobom doznającym przemocy domowej usunięte zostały Ośrodek Wsparcia Rodziny w Chorzowie oraz Ośrodek Wsparcia dla Kobiet w Zabrzu. W związku z powyższym zmniejszeniu uległa w porównaniu z rokiem 2015 liczba miejsc noclegowych, którymi dysponowały tego typu placówki, ze 116 do 81, a więc o 30,2%.

Z kolei w gminach liczba ośrodków wsparcia w porównaniu z 2015 rokiem nie uległa zmianie i w CAS zarejestrowane były 3 placówki tego typu, w tym 2 ośrodki wsparcia dysponowały miejscami noclegowym. Zwiększeniu natomiast uległa liczba miejsc noclegowych oferowanych przez 2 gminne ośrodki wsparcia, w 2015 roku było ich 19, a w 2016 roku placówki te dysponowały 44 takimi miejscami, a więc ich liczba wzrosła o 131,6%. Natomiast jeden z ośrodków, podobnie jak 2015 roku oferował wyłącznie wsparcie o charakterze ambulatoryjnym.

W przypadku 4 ośrodków wsparcia o zasięgu powiatowym dane dotyczące liczby osób, które w 2016 roku skorzystały z ich oferty, zarówno w formie pomocy udzielanej ambulatoryjnie, jak i pomocy w formie schronienia, przedstawiały się następująco:

Tabela Nr 10. **Liczba osób dotkniętych przemocą domową objętych pomocą powiatowych ośrodków wsparcia w 2016 roku.**

Nazwa i adres ośrodka wsparcia	Liczba miejsc całodobowych	Łączna liczba osób, które skorzystały z oferty placówki (dziennej i całodobowej)				W tym liczba osób, które skorzystały z miejsc całodobowych			
		ogółem	w tym kobiet	w tym mężczyzn	w tym dzieci	ogółem	w tym kobiet	w tym mężczyzn	w tym dzieci
Centrum Interwencji Kryzysowej i Przeciwdziałania Uzależnieniom ul. Tarnogórska 3, 41-902 Bytom	16	212	127	6	79	34	17	0	17
Powiatowy Ośrodek Wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, ul. Mała Łąka 17a, 43-400 Cieszyn	19	365	280	61	24	35	17	0	18
Stowarzyszenie POMOC dla Kobiet i Dzieci im. Marii Niepokalanej, ul. Krasińskiego 21, 40-019 Katowice	10	136	78	0	58	20	8	0	12
Hostel Pomocy Społecznej w Centrum Usług Socjalnych i Wsparcia w Sosnowcu ul. Szymanowskiego 5a 41-219 Sosnowiec	36	62	24	0	38	62	24	0	38
RAZEM	81	775	509	67	199	151	66	0	85

*Źródło: S*prawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016 rok.

Wśród placówek powiatowych, wszystkie udzielały pomocy zarówno w trybie ambulatoryjnym, jak i formie schronienia.

W 2016 roku w porównaniu z rokiem poprzednim spadła ogólna liczna osób dotkniętych przemocą w rodzinie z nich korzystających, w 2015 roku było to 1.646 osób, natomiast w 2016 roku 775 osób, spadek wyniósł więc 52,9%. Z miejsc noclegowych natomiast skorzystało w 2016 roku 151 osób, a więc o 67 osób mniej niż w roku poprzednim, gdy osób takich było 218, spadek wyniósł 30,7%.

W 2016 roku w powiatowych ośrodkach wsparcia, wśród osób które skorzystały z pomocy, przeważały kobiety stanowiące 65,7% ogółu osób dotkniętych przemocą domową, które zwróciły się po pomoc do tego typu placówek. Ponadto, zdecydowanie większa liczba osób skorzystała w ośrodkach wsparcia w powiatach naszego województwa z pomocy w trybie ambulatoryjnym. Łącznie klientami tej formy pomocy było w 2016 roku 624 osoby, a więc 80,5% ogółu osób dotkniętych przemocą objętych pomocą przez ten typ placówek wspierających.

W przypadku miejsc całodobowych w powiatowych ośrodkach wsparcia, podobnie jak w przypadku miejsc hostelowych w ośrodkach interwencji kryzysowej, największy odsetek osób z nich korzystających stanowiły dzieci - 56,3%, a na drugim miejscu znalazły się kobiety, stanowiące 43,7% ogółu osób dotkniętych przemocą korzystających ze schronienia. Jednocześnie z tej formy pomocy nie skorzystał w 2016 roku żaden mężczyzna.

W przypadku gminnych ośrodków wsparcia wykorzystanie ich oferty pomocowej przez osoby dotknięte przemocą w rodzinie w 2016 roku przedstawiało się następująco:

Tabela Nr 11. **Liczba osób dotkniętych przemocą domową objętych pomocą gminnych ośrodków wsparcia w 2016 roku.**

Nazwa i adres ośrodka wsparcia	Liczba miejsc całodobowych	Łączna liczba osób, które skorzystały z oferty placówki (dziennej i całodobowej)				W tym liczba osób, które skorzystały z miejsc całodobowych			
		ogółem	w tym kobiet	w tym mężczyzn	w tym dzieci	ogółem	w tym kobiet	w tym mężczyzn	w tym dzieci
Centrum Profilaktyki, Edukacji i Terapii "*Kontakt*" Stowarzyszenia Pomocy Wzajemnej "*Być Razem*" ul. Ks. Janusza 3 43-400 Cieszyn	0	274	148	41	85	0	0	0	0
Ośrodek Wsparcia "*Przystań*" Dąbrówka 10a/5 44-160 Rudziniec	4	5	2	0	3	5	2	0	3
Ośrodek Wsparcia Dziecka i Rodziny ul. Obrońców Poczty Gdańskiej 48 42-400 Zawiercie	40	55	33	4	18	40	18	4	18
RAZEM	44	334	183	45	106	45	20	4	21

*Źródło: S*prawozdanie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016 rok.

Z oferty gminnych ośrodków wsparcia w 2016 roku skorzystało wyraźnie mniej osób niż z ośrodków tego typu o charakterze powiatowym. W gminach ośrodki objęły pomocą łącznie 334 osoby dotknięte przemocą domową, podczas gdy w powiatowych ośrodkach wsparcia udzielono pomocy 775 osobom, a więc w gminach liczba ich była niższa o 56,9%.

W gminnych ośrodkach wsparcia naszego województwa zdecydowana większość klientów – 289 osób stanowiące 86,5% ogółu osób objętych pomocą przez te placówki, korzystała z form pomocy (poradnictwo, terapia, grupy wsparcia) bez wykorzystania miejsc noclegowych, a pomocą połączoną z udzieleniem schronienia objęto jedynie 45 osób stanowiących 13,5% ogółu korzystających. Najwięcej osób pomocą ambulatoryjną objęło Centrum Profilaktyki, Edukacji i Terapii *"Kontakt"* z Cieszyna, które nie dysponowało miejscami całodobowymi. Z kolei Ośrodek Wsparcia Dziecka

i Rodziny w Zawierciu oraz Ośrodek Wsparcia *„Przystań”,* mieszczący się w Rudzińcu, obejmowały osoby wymagające pomocy zarówno wsparciem w trybie ambulatoryjnym, jak i przyjmowały na pobyt całodobowy.

Podobnie jak w przypadku placówek o charakterze powiatowym, głównymi odbiorcami pomocy w 2016 roku były w ośrodkach gminnych kobiety, stanowiące 54,8% ogółu klientów, którzy trafili do ośrodków wsparcia w związku z doświadczaniem przemocy domowej, a na drugim miejscu znalazły się dzieci stanowiące 31,7% ogółu tych klientów.

Poza ośrodkami wsparcia, ofertę pomocy dla ofiar przemocy domowej w naszym województwie uzupełnia jeden dom dla dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży działający w Powiecie Raciborskim.

Centrum Matki z Dzieckiem *"MAJA"*, z siedzibą w Raciborzu przy ul. Sempołowskiej 5, to placówka prowadzona przez Stowarzyszenie Przyjaciół Człowieka „*TĘCZA”* w Raciborzu, dysponująca łącznie 25 miejscami całodobowymi.

Placówka zapewnia kobietom, w tym matkom z małoletnimi dziećmi oraz kobietom w ciąży, będącym ofiarami przemocy w rodzinie, miejsce pobytu i wyżywienie oraz prowadzi spotkania edukacyjne i interwencyjne z psychologiem, a także oferuje specjalistyczną pomoc socjoterapeutyczną i terapeutyczną.

W 2016 roku z pobytu w Centrum Matki z Dzieckiem *"MAJA*” skorzystało łącznie 7 osób, w tym 3 kobiety i 4 dzieci. W porównaniu z rokiem 2015 liczba osób dotkniętych przemocą objętych pomocą placówki zmniejszyła się o 63,1% (w 2015 roku przebywało w niej 19 osób). W 2016 roku, podobnie jak w roku poprzednim placówka realizowała zajęcia edukacyjne kierowane do osób dotkniętych przemocą w rodzinie w zakresie podstaw prawnych i zagadnień psychologicznych dotyczących reakcji na przemoc w rodzinie, w których wzięły udział wszystkie osoby dotknięte przemocą przebywające w placówce, dla których zrealizowano łącznie 132 zajęcia. Osoby te wzięły również udział w zajęciach programu terapeutycznego dla osób dotkniętych przemocą oraz zostały objęte pomocą w formie poradnictwa psychologicznego i prawnego.

5.4. Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie.

Prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie jest zadaniem z zakresu administracji rządowej zleconym samorządom powiatowym, a środki finansowe na ich utrzymanie zapewnia budżet państwa. Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie są szczególnym rodzajem placówek pomocowych, których celem jest niesienie pomocy osobom pokrzywdzonym przemocą w rodzinie, w tym zapewnienie im bezpiecznego schronienia oraz kompleksowego wsparcia w zakresie: prawnym, psychologicznym, medycznym i socjalnym. W naszym województwie znajdują się 3 placówki tego typu:

- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Chorzowie, przy ul. ul. 3 Maja 4/1, dysponujący 10 miejscami całodobowymi,
- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „*Przystań"* w Świętochłowicach, przy ul. Zubrzyckiego 36, dysponujący 12 miejscami całodobowymi,
- Powiatowy Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Wodzisławiu Śląskim, przy ul. Wałowej 30, dysponujący 14 miejscami pobytu całodobowego.

Ośrodki dysponowały w 2016 roku łącznie 36 miejscami pobytu całodobowego, przy czym ich liczba nie uległa zmianie w porównaniu z rokiem 2015. Ośrodki zapewniały ofiarom przemocy domowej pomoc w formie schronienia oraz kompleksową pomoc i wsparcie w zakresie psychologicznym oraz prawnym i socjalnym. Ośrodki świadczyły także osobom doznającym przemocy domowej pomoc w formie poradnictwa i konsultacji oraz zapewniały możliwość udziału w grupach wspierających i terapeutycznych, w tym w trybie dziennym (ambulatoryjnym) w sytuacjach, gdy nie było potrzeby zapewniania klientom bezpieczeństwa w formie całodobowego pobytu na terenie placówki.

Wszystkie Specjalistyczne Ośrodki naszego województwa spełniały standardy w zakresie interwencyjnym, terapeutyczno-wspomagającym oraz zapewnienia potrzeb bytowych, określone w §1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 roku w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne (Dz.U. Nr 50, poz. 259).

Łącznie z pomocy specjalistycznych ośrodków wsparcia skorzystało w 2016 roku 720 osób, o 37 osób mniej niż w roku poprzednim, gdy osób objętych pomocą tego typu placówek było 757 - spadek wynosi 4,9%. Zdecydowaną

większość osób trafiających do tego typu placówek stanowiły w 2016 roku kobiety (462), stanowiące 64,2% ogółu osób objętych ich pomocą oraz dzieci (134) - 18,6%, najmniejszy był odsetek mężczyzn (124), który wyniósł 17,2%.

Liczbę osób przebywających w 2016 roku całodobowo w każdym z trzech specjalistycznych ośrodków wsparcia znajdujących się na terenie naszego województwa oraz osób korzystających w nich z pomocy w trybie ambulatoryjnym, a także uczestniczących w grupach terapeutycznych prezentuje zestawienie:

Tabela Nr 12. **Liczba osób korzystających z oferty Specjalistycznych Ośrodkach Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w 2016 roku.**

Liczba osób korzystających	Ośrodek w Chorzowie			Ośrodek w Świętochłowicach			Ośrodek w Wodzisławiu Śląskim		
	z pomocy w trybie ambulatoryjnym	z pobytu całodobowego	z uczestnictwa programach terapeutycznych	z pomocy w trybie ambulatoryjnym	z pobytu całodobowego	z uczestnictwa programach terapeutycznych	z pomocy w trybie ambulatoryjnym	z pobytu całodobowego	z uczestnictwa programach terapeutycznych
ogółem	195	41	60	159	31	15	230	64	0
w tym kobiety	123	18	24	128	16	7	143	34	0
w tym mężczyźni	31	1	9	15	0	0	77	0	0
w tym dzieci	41	22	27	16	15	8	10	30	0

Źródło: Sprawozdania Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2016 rok.

W 2016 roku najwięcej osób skorzystało z pomocy w trybie dziennym w Specjalistycznym Ośrodku w Wodzisławiu Śląskim, placówka ta również przyjęła najwięcej osób na pobyt całodobowy. Wśród osób korzystających z pomocy Specjalistycznych Ośrodków w formie ambulatoryjnej i całodobowej dominowały kobiety.

Jeśli chodzi o realizację programów terapeutycznych, największą liczbę ich uczestników w 2016 roku wykazał Specjalistyczny Ośrodek w Chorzowie, gdzie utworzono 4 grupy terapeutyczne, a na drugim miejscu był Ośrodek w Świętochłowicach, w którym funkcjonowały 2 grupy, natomiast w Specjalistycznym Ośrodku w Wodzisławiu Śląskim, podobnie jak w 2015 roku, nie opracowano i nie realizowano tego typu programów, gdyż nie udało się zebrać grupy uczestników.

Ponadto, poza formami pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą, wskazanymi w zaprezentowanej powyżej tabeli, we wszystkich trzech Specjalistycznych Ośrodkach Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie funkcjonowały w 2016 roku grupy wsparcia, z czego w placówce w Chorzowie utworzono 2 grupy, a w Ośrodku w Świętochłowicach i Wodzisławiu Śląskim po 1 grupie.

6. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Obowiązek opracowania i realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie przypisany został powiatom jako zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej przez art. 6 ust. 4 pkt 2 ustawy z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie mają na celu powstrzymanie osoby stosującej przemoc wobec najbliższych przed dalszym jej używaniem, naukę umiejętności samokontroli i budowania relacji rodzinnych oraz kształtowania umiejętności w zakresie wychowywania dzieci bez używania przemocy w rodzinie.

Na terenie województwa śląskiego w 2016 roku, spośród 19 powiatów grodzkich, 18 realizowało oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc w rodzinie, a nie realizowano ich jedynie w Dąbrowie Górniczej. W przypadku 17 powiatów ziemskich naszego województwa oddziaływania korekcyjno-edukacyjne prowadziło 11 powiatów. Programy nie były realizowane w Powiatach: Będzińskim, Cieszyńskim, Częstochowskim, Gliwickim, Kłobuckim oraz Rybnickim. W porównaniu z rokiem 2015, w 2016 roku liczba powiatów grodzkich realizujących

oddziaływania zmniejszyła sie o 1 powiat, podobnie w przypadku powiatów ziemskich, ich liczba również zmniejszyła się o 1 powiat.

Oddziaływania korekcyjno edukacyjne realizowały łącznie 32 podmioty, w tym powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej w miastach na prawach powiatu, ośrodki interwencji kryzysowej, specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie oraz organizacje pozarządowe, którym powiaty zleciły realizację tego zadania.

W 2016 roku uczestnikami programów korekcyjno edukacyjnych, podobnie jak 2015 roku, byli głównie mężczyźni. W 2015 roku stanowili oni w naszym województwie 95,8%, a w 2016 roku 94,1% ogółu osób przystępujących do programów tego typu. Kobiety uczestniczące w programach w 2015 roku stanowiły 4,2% ogółu uczestników, a w 2016 5,9%.

Liczbę osób stosujących przemoc w rodzinie, które w naszym województwie przystępowały do programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz je ukończyły w 2016 roku oraz dla porównania w 2015 roku, przedstawia poniższy wykres:

Wykres nr 6. **Uczestnicy programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych w województwie śląskim w latach 2015 i 2016.**

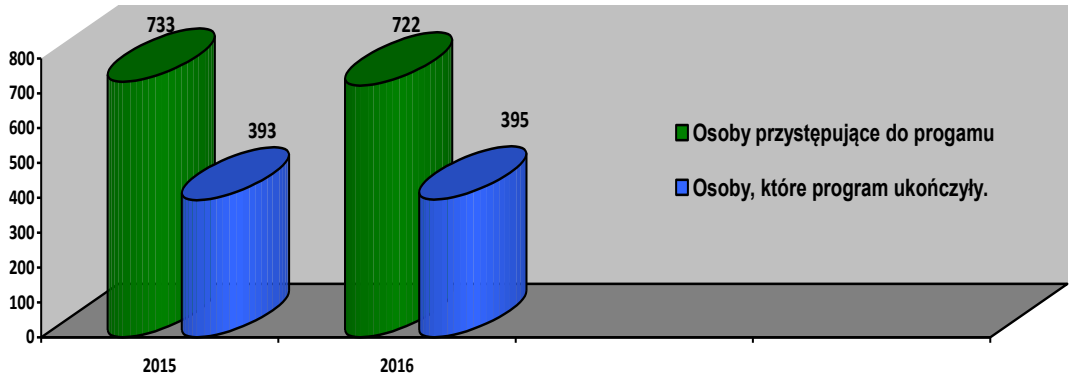

Źródło: Sprawozdania Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2015 i 2016 rok.

W 2016 roku zaobserwować można, w porównaniu z rokiem 2015, nieznaczny spadek liczby osób przystępujących do programów - o 1,5%. Natomiast w odniesieniu do osób, które program ukończyły odnotowano w 2016 roku nieznaczny wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,5%.

Z kolei procent osób, które ukończyły programy w stosunku do liczby osób je rozpoczynających w poszczególnych latach był podobny i oscylował w okolicach 50%. W 2015 roku pogramy ukończyło 53,6%. osób do niego przystępujących, a w 2016 roku odnotowano w tym względzie nieznaczny wzrost do 54,7%. Jednocześnie odnotowano zarówno w 2015 roku, jak i w 2016 roku, że większy odsetek mężczyzn przystępujących do programów oddziaływań je kończył niż było to w przypadku kobiet. W 2015 roku 54,0% mężczyzn rozpoczynających udział w oddziaływaniach je ukończyło, a w 2016 roku 55,2%. W przypadku kobiet w 2015 roku 45,2% kobiet przystępujących do programów oddziaływań je ukończyło, a w 2016 roku 46,5%.

7. Działalność Wojewody Śląskiego.

Realizacja zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie wykonywanych przez samorząd terytorialny jest nadzorowana przez Wojewodę. Podstawę prawną sprawowania nadzoru stanowi przepis art. 7 ust.1 pkt 5 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 poz. 1390). W ramach nadzoru nad realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie służby Wojewody monitorują, wspomagają oraz kontrolują ich wykonywanie w gminach i powiatach.

7.1. Działalność kontrolna.

Kontrole przeprowadza się w celu oceny stanu przestrzegania przepisów prawa z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i mogą one mieć charakter kompleksowy i wówczas obejmują wszystkie sfery organizacji i funkcjonowania jednostki podlegającej kontroli wiążące się z realizacją zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy

w rodzinie lub problemowy polegający na sprawdzeniu wybranych sfer organizacji i funkcjonowania jednostki podlegającej kontroli. Ponadto czynności kontrolne mogą mieć charakter doraźny i przeprowadza się je w celu zbadania prawidłowości organizacji i funkcjonowania jednostki i w określonym zakresie np. w związku ze zgłoszoną skargą.

Przedmiotem kontroli prowadzonych w roku 2016 przez służby Wojewody Śląskiego były:

- w przypadku gmin - realizacja zadań własnych gminy zakresie tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym opracowania i realizacji gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, prowadzenia poradnictwa i interwencji, zapewniania osobom dotkniętym przemocą miejsc w ośrodkach wsparcia oraz utworzenia i funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego, a także prawidłowości realizacji przez Zespół Interdyscyplinarny procedury „*Niebieskie Karty*",
- w przypadku powiatów - realizacja zadań własnych powiatu w zakresie opracowywania i realizacji powiatowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie. programów służących działaniom profilaktycznym, zapewniania osobom dotkniętym przemocą miejsc w ośrodkach wsparcia i ośrodkach interwencji kryzysowej, a także realizacja przez powiat zadań z zakresu administracji rządowej odnośnie opracowywania i realizacji programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie.

W 2016 roku służby Wojewody Śląskiego przeprowadziły łącznie 8 kontroli we wskazanych powyżej zakresach, wynikających z zatwierdzonego przez Wojewodę Śląskiego planu kontroli na 2016 rok. Zrealizowane kontrole to:

- 4 kontrole kompleksowe dotyczące oceny realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy przez samorząd gminny (w Czeladzi, Kruszynie, Mykanowie oraz Wodzisławiu Śląskim),
- 2 kontrole kompleksowe dotyczące oceny realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy przez samorząd powiatowy (w Powiecie Lublinieckim oraz Wodzisławskim),
- 1 kontrola problemowa w mieście na prawach powiatu, dotycząca oceny realizacji zadań własnych gminy wskazanych w art. 6 ust. 2 ustawy z 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Jaworzno),
- 1 kontrola problemowa w mieście na prawach powiatu, dotycząca oceny prawidłowości realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie (Rybnik).

Najczęściej wydawane w 2016 roku zalecenia pokontrolne dotyczyły:

- w odniesieniu do zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych oraz realizowanej przez nie procedury „*Niebieskie Karty"*:
  - uzupełniania składu zespołu interdyscyplinarnego, tak aby uczestniczyli w nim wszyscy przedstawiciele instytucji wskazanych w art. 9a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
  - zawierania, zgodnie z art. 9a ust. 8 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przez prezydenta, burmistrza lub wójta gminy porozumień, na podstawie których działa zespół Interdyscyplinarny, ze wszystkimi podmiotami, których przedstawiciele weszli w skład zespołu,
  - każdorazowego regulowania stosownymi zarządzeniami wójta, burmistrza lub prezydenta miasta dokonywanych zmian w składach zespołów interdyscyplinarnych, zgodnie z zapisem art. 9a ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
  - dostosowania zapisów regulaminów regulujących pracę zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych do obowiązujących przepisów prawa,
  - powoływania grup roboczych przez przewodniczących zespołów interdyscyplinarnych na podstawie pisemnych imiennych upoważnień w tym zakresie, udzielonych im przez pozostałych członków zespołu interdyscyplinarnego,
  - w przypadku zmiany osób uczestniczących w spotkaniach grup roboczych, dokonywania formalnego powołania tych osób do składu grupy,
  - ustalania składu grup roboczych adekwatnego do stwierdzonych problemów tj. np. w sytuacji stwierdzenia w rodzinie problemu alkoholowego, uwzględnianie w składzie grupy przedstawicieli gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,

- wyznaczania spotkań grupy roboczej z osobą doznającą przemocy oraz osobą podejrzaną o jej stosowanie w odstępach czasowych, które nie będą niosły ryzyka spotkania się tych osób w miejscu posiedzenia grupy, zgodnie z §17 ust. 2 rozporządzenia z 13 września 2011 roku w sprawie procedury „*Niebieskie Karty"* oraz wzorów formularzy *„Niebieska Karta"*,
- terminowego przekazywania przez przewodniczących zespołów interdyscyplinarnych informacji o wpłynięciu formularza „*Niebieska Karta-A*"' wszystkim członkom Zespołu Interdyscyplinarnego lub powołanej dla danego przypadku grupy roboczej, zgodnie z zapisem § 8 ust. 1 rozporządzenia z 13 września 2011 roku w sprawie procedury „*Niebieskie Karty"* oraz wzorów formularzy *„Niebieska Karta"* oraz dokumentowanie tego faktu,
- zobowiązania przez przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego wszystkich podmiotów na terenie gminy związanych porozumieniami o współpracy oraz realizujących obowiązek prowadzenia procedury *„Niebieskie Karty"* do kompletnego wypełniania formularzy *„Niebieska Karta-A",*
- dokumentowania przebiegu działań podejmowanych w toku realizacji indywidualnych planów pomocy rodzinie realizowanych w trakcie prowadzenia procedury „*Niebieskie Karty",*
- w sytuacji zakończenia procedury „*Niebieskie Karty"*, każdorazowe wskazywania adekwatnych do okoliczności sprawy przesłanek jej zakończenia, określonych w § 18 rozporządzenia w sprawie procedury „*Niebieskie Karty"* oraz wzorów formularzy *„Niebieska Karta"* ,
- kończenia procedury przez pełny skład grupy roboczej tj. po wyrażeniu stanowiska przez przedstawicieli wszystkich podmiotów powołanych w skład grupy roboczej.

- W odniesieniu do realizacji oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie:

- kwalifikowania osób przystępujących do realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego zgodnie z założeniami przyjętymi w pkt 5 „*Zaleceń dotyczących realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie województwa śląskiego*", wydanych przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach,
- w toku realizacji zajęć programowych potwierdzania przez uczestników listach obecności udziału w spotkaniach indywidualnych oraz dokumentowania przez realizatorów realizowanych na tych spotkaniach treści programowych,
- powierzania realizacji odziaływań korekcyjno-edukacyjnych wyłącznie osobom spełniającym określone przepisami prawa wymogi kwalifikacyjne.

7.2. Monitorowanie zjawiska przemocy domowej w województwie śląskim oraz ocena stanu i efektywności działań w zakresie przeciwdziałania temu zjawisku.

Zgodnie z celami wyznaczonymi w *Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy na Rodzinie na lata 2014-2020*, w Obszarze 1 obejmującym zadania z zakresu profilaktyki i edukacji społecznej, w pkt 1.1.3. przypisano służbom Wojewody monitorowanie zjawiska przemocy w rodzinie na obszarze województwa, a w Obszarze 2 dotyczącym ochrony i pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie, w pkt 2.4.1., działania dotyczące badania skuteczności pomocy udzielanej rodzinom dotkniętym przemocą.

W ramach realizacji tych zadań w 2016 roku w naszym województwie:

⇨ Sporządzono aktualizację bazy teleadresowej podmiotów oraz organizacji pozarządowych świadczących usługi dla osób i rodzin dotkniętych przemocą w rodzinie, którą opublikowano na stronie internetowej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach pod adresem: *www.katowice.uw.gov.pl*, w zakładce: *Wydziały Urzędu/Wydział Polityki Społecznej/Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie/Informacje dla służb*. W bazie zawarte zostały dane teleadresowe 180 podmiotów realizujących powyższe zadania wraz ze wskazaniem rodzaju świadczonych usług. Baza została również przekazana do wykorzystania w bieżącej działalności Marszałkowi Województwa Śląskiego, Śląskiemu Komendantowi Policji w Katowicach, Śląskiemu Kuratorowi Oświaty, Prokuratorowi Regionalnemu oraz Prezesowi Sądu Apelacyjnego w Katowicach, a także wszystkim jednostkom samorządu terytorialnego.

- Opracowano *„Raport z monitoringu zjawiska przemocy w rodzinie w województwie śląskim za 2015 rok”,* zawierający diagnozę rozmiarów i dynamiki zjawiska przemocy w rodzinie w naszym województwie oraz analizę działań gmin i powiatów mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku. Raport został opublikowany na stronie internetowej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach pod adresem: *www.katowice.uw.gov.pl*, w zakładce: W*ydziały Urzędu/Wydział Polityki Społecznej/Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie/Informacje dla służb*.
- Z dniem 5 stycznia 2016 roku zmodyfikowano obowiązujące od 1 września 2014 roku *„Zalecenia dotyczące realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie na terenie województwa śląskiego”*, wydane przez Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach. Modyfikacje zaleceń uwzględniały wnioski z nadzoru i kontroli Wojewody Śląskiego nad realizacją oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz postulaty realizatorów oddziaływań odnoszące się do uproszczenia sposobu realizacji przedmiotowego zadania i miały na celu usprawnienie i udoskonalenie realizowanych w naszym województwie programów oddziaływań.
- Po przeprowadzeniu analizy danych sprawozdawczych za 2015 rok odnośnie udziału jednostek służby zdrowia w działaniach wszczynających procedurę *„Niebieskie Karty”,* która wykazała, że na 10.603 wszczętych w naszym województwie procedur, zaledwie 94 czyli 0,9% było wszczętych przez służbę zdrowia, wystąpiono do wszystkich gmin województwa śląskiego z prośbą o weryfikację, czy placówki ochrony zdrowia świadczące usługi medyczne na ich terenie posiadają informacje niezbędne do podjęcia stosownych działań w ramach procedury „*Niebieskie Karty”* w przypadku rozpoznania przemocy w rodzinie, a w przypadku ich braku, przekazanie placówkom służby zdrowia informacji dotyczących postępowania w sytuacjach stwierdzenia przemocy w rodzinie oraz danych kontaktowych Zespołów Interdyscyplinarnych.
- 9 listopada 2016 roku w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim w Katowicach odbyła się konferencja *„Wzmacniamy, Wspieramy, Edukujemy, Korygujemy - podsumowanie 10-letniej działalności Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w województwie śląskim”,* której adresatami byli przedstawiciele Zespołów Interdyscyplinarnych oraz Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z terenu województwa śląskiego, koordynatorzy procedury *„Niebieskie Karty”* z miejskich i powiatowych komend Policji naszego województwa, przedstawiciele sądu, prokuratury, oświaty, służby więziennej, a także Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej i Urzędu Marszałkowskiego. W trakcie konferencji zaprezentowana została 10-letnia działalność Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w naszym województwie oraz omówione doświadczenia związane z 5-letnim funkcjonowaniem w gminach Zespołów Interdyscyplinarnych i podejmowaniem interwencji wobec rodzin dotkniętych przemocą domową w ramach realizacji procedury „*Niebieskie Karty”.*

7.3. Program osłonowy *„Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”.*

Na realizację Programu Osłonowego „*Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Edycja 2016”* Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przeznaczył kwotę 3.000,000,00zł. Do Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach wpłynęło łącznie 30 wniosków o dofinansowanie projektów, a wśród podmiotów uprawnionych zgłaszających projekty było 15 gmin, 12 miast na prawach powiatu oraz 3 powiaty ziemskie.

Służby Wojewody przeprowadziły ocenę formalną i wstępną ocenę merytoryczną zgłoszonych wniosków. Ocenę formalną pozytywnie przeszły 24 złożone projekty, z których, zgodnie z zasadami konkursu, Wojewoda Śląski przekazał Ministrowi Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej 15 najwyżej ocenionych wniosków, w tym 6 złożonych przez władze gmin, 8 przez powiaty grodzkie oraz 1 pochodzący z powiatu ziemskiego. Wśród przekazanych wniosków 5 otrzymało w wyniku oceny formalnej i wstępnej oceny merytorycznej maksymalną dopuszczoną przez reguły konkursu liczbę 20 punktów.

W wyniku rozstrzygnięcia konkursu Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przyznał dotację na realizację projektów 4 podmiotom z terenu naszego województwa, w tym 2 gminom i 2 miastom na prawach powiatu na łączną kwotę 164.000,00 zł. Ponadto dodatkową nagrodę pieniężną w kwocie 4.400 zł otrzymał projekt Miasta Bytom pn. „*Drogowskaz dla rodzin”.*

Projekty, które otrzymały dofinansowanie przedstawia poniższe zestawienie.

Tabela Nr 13. **Projekty z województwa śląskiego, które otrzymały dofinansowanie w ramach Programu Osłonowego „*Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Edycja 2016”.***

Lp.	Gmina/Powiat	Tytuł	Cele projektu	Przyznana kwota dotacji
1.	Miasto Bytom	***„Drogowskaz dla rodzin”***	Działania profilaktyczne z elementami psychoedukacji, obejmujące przeprowadzenie *„Spotkań z ekspertem”* dla rodziców, ukierunkowanych na doskonalenie umiejętności wychowawczych oraz realizacja Bytomskiej kampanii społecznej pn. *„Chcę być dobrym rodzicem”*, mającej na celu podnoszenie kompetencji wychowawczych i zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej skutków przemocy. W ramach projektu założono również przeprowadzenie cyklu spotkań grupowych dla rodziców zastępczych spokrewnionych i niezawodowych oraz rodziców biologicznych dzieci z rodzin, które borykają się z problemami związanymi zarówno z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi, jak i niskimi kompetencjami rodzicielskimi. Zajęcia warsztatowo-edukacyjne, w formie miniwykładów i ćwiczeń miały na celu umożliwienie opiekunom doskonalenia umiejętności w zakresie metod wychowawczych pozbawionych zachowań przemocowych.	32.400,00 zł (w tym dotacja wynosząca 28.000,00 zł oraz 4.400,00 zł dodatkowej nagrody)
2.	Gmina Milówka	***„Dostosowanie istniejącej infrastruktury instytucjonalnej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie w Gminie Milówka”***	Podniesienie jakości świadczonej pomocy w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej poprzez dostosowanie istniejącej na terenie Gminy infrastruktury Punktu Konsultacyjnego do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie. W wyniku prac remontowych zaplanowano poprawę standardu pomieszczeń placówki oraz jej powiększenie poprzez utworzenie dodatkowego gabinetu terapeutycznego oraz poczekalni. Założonym efektem przeprowadzenia tych działań była poprawa jakości świadczonego przez placówkę wsparcia oraz zwiększenie zakresu oferty pomocowej.	57.000,00 zł
3.	Miasto Czeladź	***„WIESZ= ROZUMIESZ= REAGUJESZ”***	Poprawa sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy w rodzinie poprzez działania zwiększające świadomość i wiedzę mieszkańców Miasta, upowszechnianie pozytywnych wzorców rodzicielskich oraz zwiększenie radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych przez rodziców stosujących przemoc wobec dzieci. Projekt przewidywał wieloaspektową kampanię informacyjno-medialną z wykorzystaniem wielu innowacyjnych mechanizmów komunikacji np. portali społecznościowych, przeprowadzenie dla rodziców małych dzieci (1-3 lata) zajęć *„Kreatywna Kraina Pompona”* oraz spotkań rozwojowo-warsztatowych z zakresu profilaktyki okołoporodowej *„Laboratorium więzi”,* przeznaczonych dla rodziców spodziewających się dzieci. Ponadto projekt obejmował cykl warsztatów dla rodziców dzieci w wieku od 1 do 5 lat, a także zorganizowanie grupy psychoedukacyjnej z elementami oddziaływań terapeutycznych dla rodziców mających trudności w kontrolowaniu emocji, w tym stosujących mechanizmy przemocowe wobec dzieci.	39.000,00 zł
4.	Miasto Chorzów	***„Podnosimy standardy”***	Dostosowanie istniejącej na terenie Miasta Chorzowa infrastruktury instytucjonalnej do potrzeb osób dotkniętych przemocą w rodzinie, w celu maksymalnego rozszerzenia oferty świadczonych usług oraz wzmocnienia współpracy pomiędzy służbami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Projekt zakładał, że 4 różne placówki dostosują pomieszczenia do potrzeb osób doznających przemocy w rodzinie, dzięki czemu na terenie Miasta Chorzowa będzie możliwość uzyskania specjalistycznej pomocy w 6 placówkach, z siedzibami w różnych chorzowskich dzielnicach. W projekcie zaplanowano dostosowanie pomieszczeń w Ośrodku Pomocy Społecznej, Ośrodku Wsparcia Rodziny, Centrum Pracy Socjalnej i świetlicy środowiskowej.	40.000,00 zł

Źródło: Tabela *Podział środków - Program Osłonowy „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie - edycja 2016”* opublikowana przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na stronie internetowej www.mpips.gov.pl w zakładce: *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie/Przedstawiciele i Służby realizujące zawodowo zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie/Programy/projekty.*

Wymienione powyżej projekty, dofinansowane w 2016 roku środkami uzyskanymi przez wnioskodawców w ramach Programu Osłonowego, wzbogaciły w naszym województwie ofertę pomocową oraz przyczyniły się do zintensyfikowania działań mających na celu poprawę sytuacji rodzin zagrożonych i dotkniętych przemocą domową.

8. Podsumowanie

W 2016 roku zadania wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie były w gminach i powiatach województwa śląskiego na bieżąco realizowane.

Wśród gmin i powiatów naszego województwa, 99% gmin i powiatów grodzkich oraz 94% powiatów ziemskich opracowało i realizowało gminne i powiatowe programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

We wszystkich gminach naszego województwa w 2016 roku działały zespoły interdyscyplinarne, co pozwalało osobom doznającym przemocy na skorzystanie z pomocy jaką oferuje procedura *„Niebieskie Karty”*. Jednak sferą wymagającą poprawy w zakresie realizacji procedury *„Niebieskie Karty”* pozostaje nadal niskie zaangażowanie w jej wdrażaniu podmiotów ochrony zdrowia oraz gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

Na terenie województwa funkcjonuje wiele instytucji udzielających profesjonalnego wsparcia osobom doznającym przemocy (m.in. specjalistyczne ośródki wsparcia, ośrodki interwencji kryzysowej, punkty konsultacyjne oraz ośrodki wsparcia). Województwo śląskie dysponuje w tym zakresie bogatą ofertą pomocową, jednak nadal są gminy i powiaty, w których takich placówek brakuje, co powoduje utrudniony dostęp do specjalistycznej pomocy. Specyfiką województwa śląskiego jest duża koncentracja placówek udzielających profesjonalnego wsparcia osobom doznającym przemocy w obrębie aglomeracji górnośląskiej, przy jednocześnie wyraźnie mniejszym ich zagęszczeniu w regionie Podbeskidzia oraz Częstochowy, gdzie istnieją nadal duże potrzeby w zakresie rozwijania infrastruktury pomocowej, zarówno odnośnie sieci punktów konsultacyjnych jak i ośrodków i punktów interwencji kryzysowej oraz ośrodków wsparcia. Jako korzystne należy tu odnotować utworzenie w 2016 roku 4 nowych placówek interwencji kryzysowej, niemniej jednak ważny jest także ciągły brak tego typu instytucji w 3 miastach na prawach powiatu oraz w 5 powiatach ziemskich naszego województwa. Z kolei w odniesieniu do punktów konsultacyjnych nastąpiła stagnacja, gdyż w 2016 roku nie utworzono żadnej nowej placówki tego typu, pomimo istniejących w tym względzie na terenie województwa *„białych plam”*. Jako niekorzystne należy również wskazać zmniejszenie się liczby powiatowych ośrodków wsparcia, gdyż ich liczba uległa w porównaniu z rokiem 2015 zmniejszeniu o 2 placówki i w związku z powyższym skurczyła się w porównaniu z rokiem 2015 liczba miejsc noclegowych przeznaczonych dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie, którymi dysponowały tego typu placówki, ze 116 do 81, a więc o 30,2%. Pozytywne było natomiast to, że w 2016 roku w ramach istniejącej infrastruktury gminnych ośrodków wsparcia liczbę dostępnych w nich miejsc zwiększono o 131,5%.

Jako korzystne zjawisko odnotować należy objęcie w 2016 roku większej niż w 2015 roku liczby osób potrzebujących poradnictwem specjalistycznym przez instytucje o zasięgu powiatowym, gdzie liczba udzielonych porad uległa zwiększaniu aż o 25%.

Warto także zwrócić uwagę na istotny aspekt profilaktyki zjawiska przemocy domowej, jakim jest oddziaływanie na rodziny przeżywające trudności w opiece i wychowaniu swoich dzieci, potencjalnie zagrożone przemocą. W 2016 roku w gminach naszego województwa opracowano 70 programów uwzględniających to zadanie, które realizowało 41 placówek, a ich beneficjentami było łącznie 3.247 osób. Zdecydowanym liderem ilości realizowanych programów tego typu było, podobnie jak w roku 2015, Miasto Bielsko-Biała, w którym prowadzono 12 programów o charakterze profilaktycznym, ponadto wśród liderów tego typu działań była również gmina o charakterze wiejskim z terenu powiatu kłobuckiego – Wręczyca Wielka, gdzie realizowano 7 programów profilaktycznych. Szczególnie w przypadku małych gmin ma to ogromne znaczenie, gdyż docieranie do ich mieszkańców z poradnictwem specjalistycznym, profesjonalnym wsparciem, oferowanie im szkoleń i warsztatów doskonalenia umiejętności rodzicielskich to działania bardzo potrzebne i procentujące w przyszłości zmniejszeniem się zjawiska przemocy domowej.

Na uwagę zasługuje również duża liczba odbiorców działań o charakterze profilaktycznym prowadzonych przez instytucje powiatowe w formie programów mających na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, w tym zakresie promowania i wdrażania prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. W 2016 roku działania te powiaty naszego województwa prowadziły w oparciu o 74 programy, a ich beneficjentami było łącznie 5.096 osób.

W przeciwdziałaniu zjawisku przemocy równie ważna jak pomoc osobom jej doznającym, jest skuteczna praca z osobami, które przemoc wobec członków rodziny stosują. Tutaj najważniejszą formą pracy z takimi osobami są oddziaływania korekcyjno-edukacyjne. Na drodze efektywnej realizacji tego zadania stoi problem niskiej motywacji osób

stosujących przemoc do uczestnictwa w programach. Znajduje to odzwierciedlenie w odsetku uczestników, którzy programy ukończyli, w stosunku do osób do nich przystępujących, który na przestrzeni lat 2015 i 2016 oscyluje w okolicach 50%, nie wykazując wyraźnej tendencji wzrostowej. Konieczne jest więc ciągłe doskonalenie efektywności motywowania beneficjentów programów oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych do systematycznego w nich uczestnictwa, jak również eliminowanie sytuacji, gdy pomimo istniejących potrzeb wynikających np. z liczby rodzin, wobec których w gminach prowadzone są procedury „*Niebieskie Karty*", programy nie są w powiatach realizowane, w związku z czym nawet zmotywowane do udziału osoby mają utrudniony do nich dostęp.

Podsumowując, najważniejsze obszary do pracy w naszym województwie to:

- dalszy rozwój działań o charakterze edukacyjnym i profilaktycznym skierowanych do społeczności lokalnych oraz środowisk zagrożonych wystąpieniem zjawiska przemocy, w szczególności odnośnie skutków jakie niesie przemoc domowa oraz metod wychowawczych wolnych od zachowań przemocowych, tak aby w przyszłości zwiększona świadomość społeczeństwa w tym względzie mogła zaprocentować ograniczeniem zjawiska przemocy,
- aktywizowanie podmiotów służby zdrowia oraz gminnych komisji alkoholowych do podejmowania działań interwencyjnych wobec zjawiska przemocy w rodzinie w ramach procedury *"Niebieskie Karty*", w tym poprzez rozpowszechnianie wśród tych podmiotów materiałów o charakterze informacyjnym i instruktażowym,
- rozwój infrastruktury pomocowej, ze szczególnym uwzględnieniem sieci punktów konsultacyjnych oraz ośrodków wsparcia w tych rejonach województwa, gdzie oferta pomocowa w tym zakresie jest jeszcze ciągle bardzo ograniczona,
- stałe doskonalenie współpracy między powiatami (powiatowymi centrami pomocy rodzinie), a ośrodkami pomocy społecznej i zespołami interdyscyplinarnymi, w zakresie wymiany informacji o osobach stosujących przemoc w rodzinie, mogących uczestniczyć w programach oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych,
- poprawa współpracy pomiędzy powiatami, a sądami, kuratorami oraz innymi podmiotami działającymi w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, celem przekazywania im informacji o możliwości realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych oraz uzyskania przez powiaty wiedzy o osobach będących potencjalnymi kandydatami do udziału w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
- efektywniejsze motywowanie osób stosujących przemoc w rodzinie do dobrowolnego przystąpienia i systematycznego uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych, między innymi poprzez przekazywanie tym osobom informacji o pozytywnych efektach udziału w programie, polegających na możliwości zmiany własnych przekonań, postaw i zachowań oraz pozytywnych aspektach życia w rodzinie bez przemocy.